

Udviklingsplan for Kongelunden

Program for paralleloppdrag

Februar 2022

**Program for parallelopdrag om
udviklingsplan for Kongelunden**
Februar, 2022

Programmet er udarbejdet af
Aarhus Kommune og Grandville.

Fotos

Alle billedrettigheder tilhører
Aarhus Kommune med mindre
andet er anført.

Indhold

Velkommen til Kongelunden	4
Vision Kongelunden	6
Kongelundens historie og de næste 100 år	8
Området	11
Dialog med borgere og interessenter	12
Hovedprincipper for udviklingen af Kongelunden	14
01 Bæredygtighed. Vi vil udvikle Kongelunden med bæredygtige og langsigtede løsninger	16
02 Idræt. Vi vil udvikle en samlet ramme om idræt og et åbent og aktivt Kongelunden for alle	20
03 Landskab og natur. Vi vil udvikle Kongelunden, så der er balance mellem aktiv benyttelse og beskyttelse af områdets landskabs- og naturkvaliteter	30
04 Infrastruktur. Vi vil udvikle Kongelundens infrastruktur, så området fungerer både til hverdag og events	34
Betingelser	40
Bilag	48

Læsevejledning

Dette dokument er et **program**, som beskriver rammerne om parallelopdraget for udviklingsplanen for Kongelunden. Programmet er udarbejdet af Kongelundens Sekretariat - med afsæt i idéer fra visionskonkurrencen for Kongelunden, med bidrag fra Aarhus Kommune og med input fra borgerne og områdets brugere og interessenter (læs mere om visionskonkurrencen på side 6-7 og i bilag 6. Læs om den forudgående dialogproces på side 12 og i bilag 4 og 5). Programmet er det arbejdsgrundlag, der gives til de tre udvalgte rådgiverhold, der deltager i parallelopdraget (se hvem det er på side 40).

Parallelopdraget er en udviklingsproces, hvor tre udvalgte rådgiverhold udarbejder og præsenterer deres forslag til et udkast til en udviklingsplan for Kongelunden. Når parallelopdragsprocessen er afsluttet, vil rådgiverholdenes forslag blive vurderet af et bedømmelsesudvalg, som beslutter hvilke idéer og forslag, der skal indgå i grundlaget for arbejdet med den endelige udviklingsplan for Kongelunden.

Forslag og idéer fra parallelopdraget kan således ikke uden videre forventes realiseret eller indeholdt i nuværende projektøkonomi. Det er **den endelige udviklingsplan**, der er grundlag for den efterfølgende politiske og myndighedsmæssige behandling. Den endelige udviklingsplan forventes færdiggjort i efteråret 2022 i dialog med områdets brugere og interessenter (læs mere om parallelopdragsprocessen, bedømmelsen og det efterfølgende forløb på side 40-47).

Den endelige udviklingsplan vil også blive tilpasset og koordineret med resultatet af **projektkonkurrencen for Nyt Stadion** (læs mere om grænsefladerne mellem parallelopdraget for udviklingsplanen og projektkonkurrencen for nyt stadion på side 7 og side 28-29).

Velkommen til Kongelunden

Aarhus vokser kraftigt og omstiller sig i disse år til en storby med flere indbyggere og mere kompakte byområder. I den forandringsproces har vi et stort fokus på betydningen af byens grønne åndehuller. Det er netop kombinationen af byliv, bynatur, skov og strand, som mange sætter stor pris på i Aarhus.

New York'erne har deres Central Park, og berlinerne deres Tiergarten. I Aarhus har vi i mere end hundrede år haft området, vi nu kalder Kongelunden, med den storslåede udsigt over Aarhus Bugt, de ældgamle skove og gravhøje, forlystelser og legepladser, idrætspark og fodboldstadion - der alt sammen danner ramme om det gode liv og nogle af vores største øjeblikke.

Takket være generøse donationer fra Salling Fondene og Lind Invest, og med politisk og økonomisk opbakning fra et samlet byråd, står vi nu overfor at skulle forme fremtidens Kongelunden. Med respekt for områdets historiske og naturmæssige kvaliteter, og på baggrund af en tæt dialog med områdets brugere og interessenter, vil vi arbejde med at forløse Kongelundens potentiale. Vi vil åbne området endnu mere, så alle aarhusianere og byens besøgende kan finde meningsfulde aktiviteter og fællesskaber i Kongelunden. Og vi vil med stolthed nyde et nyt, smukt og banebrydende fodboldstadion og en lang række andre idrætsfunktioner.

Det er derfor med stor glæde, at Aarhus Kommune byder de tre udvalgte rådgiverhold velkommen til parallelopdraget om en udviklingsplan for Kongelunden - og en udviklingsproces, der vil få afgørende betydning for fremtidens generationer og for udviklingen af hele Aarhus.

Vision Kongelunden

Et samlingspunkt for alle

Vision Kongelunden er et ambitiøst byudviklingsprojekt midt i Aarhus, hvor alle aarhusianere og byens gæster kan nyde det gode liv under åben himmel. Kongelunden rummer flere store idrætsfaciliteter, udflugtsmål og attraktioner, og området ligger helt unikt i den store landskabelige sammenhæng med Aarhus Bugt og Marselisborgskovene. Kun få andre steder i Danmark kan man på det samme sted opleve så mange forskelligartede attraktioner, som Kongelunden har at byde på. Samtidig giver Kongelunden plads til ro og fordybelse.

Visionen om et samlingspunkt for alle

Selvom Kongelunden allerede i dag har meget at byde på, så er der også kvaliteter i området, der venter på at blive forløst. Mange af områdets faciliteter virker lukkede om sig selv, og flere af dem lever ikke op til forventningerne hos et moderne publikum. Infrastrukturen præges af en manglende balance mellem hverdag og events. Naturen bliver nogle steder overbenyttet, mens andre lommer er ukendte for mange og svært tilgængelige. Det kan være vanskeligt at finde vej rundt om og mellem destinationerne, og formidlingen af stedets historie og naturkvaliteter i området er mangelfuld.

Visionen er at skabe et Kongelunden, der fastholder en sund balance mellem rammer til både ro og aktivitet, men som også udvikles til et naturligt centrum for store events og begivenheder inden for idræt og kultur. En vigtig del af Kongelunden er også opførelsen af et nyt fodboldstadion til Aarhus.

Der skal på én og samme tid ske en styrkelse af de naturmæssige og rekreative kvaliteter og en øget adgang til at anvende området. Med andre ord skal der ske en demokratisering og aktivering af det store sammenhængende rekreative og bynære område i Aarhus, vi kalder Kongelunden.

Fem strategiske pejlemærker

Aarhus Byråd har vedtaget fem bystrategiske pejlemærker som afsæt for Vision Kongelunden.

Vi vil:

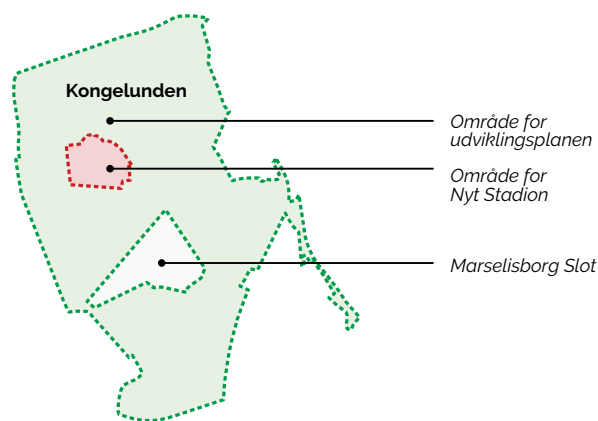
- Udvikle flere destinationer og potentialet som samlet attraktion
- Udvikle et centrum for livskvalitet og store og små fællesskaber
- Udvikle en moderne ramme for events inden for idræt, erhverv og kultur
- Dedikere delområder til plads til ro, eftertanke og viden
- Aktivere og demokratisere området

Afsæt i dialogprocessen og resultatet af visionskonkurrencen

Udviklingen af Kongelunden skal ske med afsæt i den omfattende dialogproces med borgerne og Kongelundens interessenter og i resultatet af visionskonkurrencen for Kongelunden, som blev gennemført i 2020. Input og idéer fra dialogprocessen i 2020-21 er indarbejdet i dette program. Derudover findes der i bilag 4 og 5 opsamlinger på brugerprocessen. Læs mere om visionskonkurrencen i bilag 6.

To parallelle udviklingsforløb for hele Kongelunden og for et nyt fodboldstadion i Kongelunden

For at forløse Kongelundens fulde potentiale er der tilvejebragt viden og økonomi til at igangsætte dels et parallelopdrag for en udviklingsplan for Kongelunden, dels en projektkonkurrence for et nyt fodboldstadion. Parallelopdraget har fokus på udviklingen af hele Kongelunden - undtaget området for stadionprojektet og området omkring Marselisborg Slot. Læs mere om udviklingen af nyt fodboldstadion og projektkonkurrencen på side 28-29.

Figur: Afgrænsning af området for udviklingsplanen for Kongelunden (grøn markering) og afgrænsning af området for stadionprojektet (rød markering). Området omkring Marselisborg Slot er ikke en del af udviklingsplanområdet.

Visionskonkurrencen satte spotlight på en række temaer og mulige principper for den samlede udvikling af Kongelunden. Blandt de vigtigste emner var:

Kongelunden som en samlet destination, herunder:

- Overgangene mellem byen og Kongelunden – hvordan ankommer man til Kongelunden, og hvordan bliver man ledt på vej?
- Flows gennem området, herunder stier, wayfinding og forbindelser mellem områdets mange små og store destinationer mv.
- Nye destinationer – hvad skal i fremtiden sikre, at Kongelunden fortsat er værd at besøge?
- Gentænkning af infrastruktur og mobilitet – hvordan håndteres trafikken i området i fremtiden?

Identitet og bærende idé for Kongelunden

- Forening af det aktive liv og det rekreative – hvordan sikres balancen mellem hensynene til forskellige brugergrupper i Kongelunden som helhed?
- Idrætsfaciliteter – herunder hvordan sikres der fællesskaber og fleksibel anvendelse? Mange af forslagene gav bud på, hvordan Aarhus Idrætspark kan hænge sammen.
- Bedre fastholdelse af rekreative områder og skoven som potentiale. Hvordan skal naturen udvikles, og hvordan balanceres hensyn til benyttelse og beskyttelse?

- Understøttelse af nysgerrighed, læring og viden-skab. I mange forslag var der konkrete bud på, hvordan Kongelunden kan blive bragt i spil ift. formidling og dannelse.
- Bæredygtighed, hvor fokus i forslagene både var på bæredygtigheden af de konkrete anlæg i Kongelunden og på, hvordan udviklingen af Kongelunden i sig selv kan være med til at fremme en bæredygtig adfærd og fremtid.
- Demokrati og fællesskab. Det var kendetegnende for mange forslag, at de var ambitiøse ift. bred involvering i udviklingen af Kongelunden såvel som Kongelundens fremtidige potentiale som enzym for fællesskaber og demokratisk dannelse.

Dommerkomitéen udpegede tre vinderprojekter og gav hædrende omtale til yderligere to ud af de i alt 43 forslag. Kongelundens Sekretariat vil ikke fremhæve ét af forslagene som retningsgivende. Dog opfordres deltagerne i parallelopdraget til at orientere sig i de indkomne forslag og i dommerbetænkningen. Læs mere om bedømmelsesudvalgets refleksioner over de bedste forslag og deres håndtering af disse temaer i bilag 6.

Dyk ned i alle de indkomne forslag i opsamlingen på konkurrenceforslagene her: <https://kongelunden.aarhus.dk/deltag/udbud-og-konkurrencer/afsluttede-udbud-og-konkurrencer/#2>.

Kongelundens historie og de næste 100 år

Når vi udvikler Kongelunden, skal vi både se tilbage på det, der var, og frem mod det, der kommer. Stadsarkivar Søren Bitsch Christensen giver her et kort oprids af Kongelundens historie og stadsarkitekt Anne Mette Boye sætter perspektiv på Kongelundens betydning for Aarhus i dag og i fremtiden.

Holdt sammen af historien

Af Søren Bitsch Christensen, Stadsarkivar Aarhus Kommune

Historien om Kongelunden handler om et område, der engang var for de få, men som i hænderne på Aarhus Kommune har åbnet sig mere og mere. Med Vision Kongelunden tages der yderligere hånd om at udvikle området som mødested for aarhusianere og gæster som idrættens højborg i Aarhus, og som et sted, hvor man kan søge ro og fordybelse. Retningen for fremtidens brug af Kongelunden er sat. Den skal følge i historiens spor.

Historiens spor i Kongelunden er forgrenede og mangeartede. Nogle spor er nærmest udviskede, andre er synlige, men trådt ned, og andre er skjulte for de fleste. Historien har sat sig fysiske aflejringer med markskel, grøfter, oldtidsminder, idrætsanlæg, træer, gamle sognegrænses, ridestier, vandløb og bevaringsværdige bygninger. Kongelundsområdet rummer også historien om borgere, organisationer, kommune og sponsorer, der finder sammen og i fællesskab skaber grønne og sunde rammer for byens liv.

Aarhusianerne – eller rettere sagt vores forgængere – har søgt mod Kongelunden i tusinder af år. Et stort antal rundhøje fandt vej til området gennem yngre stenalder, bronzealderen og jernalderen og er bevaret til i dag. Nogle ligger i dag gemt i villahaver langs bugten i bunden af Havreballeskoven og Hestehaven. Ved toppen af skoven, i Råhøj Krat og i skellet mod Holme by, ligger en perlerække af andre oldtidshøje, og

tilsammen danner de en oldtidspark af internationalt format. Uformidlet for alle og upåagtet af de fleste.

I middelalderen blev området lagt ind under biskoppen i Aarhus. Navnet på godset, som markerne og skovene hørte til, var dengang Havreballegård. Da kirken mistede sit gods efter reformationen i 1536, stod kongemagten på spring og udlagde godset til bolig og domæne for den kongelige lensmand. Statens finansielle kollaps efter svenskekrigene førte til, at godset blev smidt ind som afdrag på gælden til den nederlandske storkøbmandsfamilie Marselis. I slutningen af 1800-tallet tilhørte det politiker og godsejer Hans Peter Ingerslev. Aarhus by så et stort potentiale i at inddrage arealet som udviklingsområde til den hastigt voksende by og sikrede sig en forkøbsret til godset. Da Ingerslev døde i 1895, kunne retten indløses året efter.

Skovene havde indtil da med få undtagelser været lukket land for byens borgere. Herskabet på Marselisborg Gods var i 1880'erne begyndt at åbne lidt for Havreballeskoven i sommermånederne, og snart fik området – sikkert derfor – navnet Friheden. Det blev senere til Restaurant Friheden og langt senere til Tivoli Friheden. Det er denne demokratisering af skovene, der er grundlaget for visionerne for Kongelunden.

Det mest bynære område af godset kom til at danne ramme for den mest visionære plan for noget dansk provinsbykvarter, da opgaven med en sådan plan i 1898 blev overdraget arkitekten Hack Kampmann og ingeniøren Charles Ambt. Skovene blev koblet på det snart opståede Frederiksbjerg med de nyklassicistiske karreer med Stadion Allé, der blev spændt ud mellem Skt. Lukas Kirke og Aarhus Idrætspark.

Idrætsparken blev opført i 1920. Den olympiske bevægelses idé og et stærkt ønske om folkesundhed på tværs af samfundets klasser havde skabt et behov for en idrætscampus, der tillige kunne løfte opgaven som byens eventcenter. På få år kom der cykelbane, væddeløbsbane og Forstbotanisk Have. De supplerede det kongelige slot, Marselisborg Slot fra 1902, og Ole Rømer Observatoriet fra 1911. I 1925 blev området foran slottet udlagt som Mindeparken, og da Marselisborg Monumentet blev indviet i 1934, understregede det områdets betydning for det nationale fællesskab og som et lokalt læringsmiljø, der var med til at bane vejen for universitetet.

Skovene, parken, haverne og idrætsanlæggene gav Aarhus det, byen havde drømt om og betalt for: Et fristed for krop og sjæl og et balancepunkt for det ekspanderende bysamfund. Et område, som bygger på idealer fra så forskellige hjørner af livet som arkitekturen, idrætten, naturen og landskabet.

Vision Kongelundens store opgave er at skabe rammerne for fremtidens aarhusianere i Kongelunden og trække det bedste fra områdets historie med.

Anne Mette Boye

Kongelunden i fortællingen om et Aarhus i vild forvandling

Af Anne Mette Boye, Stadsarkitekt Aarhus Kommune

Udviklingen af Kongelunden skal ses ind i en fortælling om et Aarhus i vild forvandling. Nye bykvarterer som Aarhus Ø, Sydhavnen, Godsbanen og Amtssygehuset skubber til oplevelsen af byens tyngdepunkter. Bydele som Gellerup og Bispehaven er under radikal omdannelse, og helt nye byer som Lisbjerg, Nye og Marienlyst skal finde deres plads i det store bybillede. Også oplandsbyerne oplever byudvikling. Læg hertil de store projekter, såsom anden etape af en letbane eller BRT, omdannelse af Banegårdspladsen, en ny Musikhuspark og et generelt fokus på høj kvalitet i byrummene. Den vilde byudvikling handler ikke alene om at bygge bygninger. Forandringerne rykker også på bykultur og byidentitet i Aarhus Kommune og på et behov for fælles oplevelser og steder.

I den store fortælling er det derfor forventningen, at Kongelunden i fremtiden vil være et af de knudepunkter, der samler Aarhus på tværs, og som giver plads til værdier som samvær, begejstring ved bevægelse, glæden ved naturen og lokal stolthed.

Kongelunden er en særlig del af det landskab, der former Aarhus

Det er helt særligt for Aarhus, at naturen trækkes helt ind til den tætte midtby. Aarhus Kommune er kendetegnet ved nærheden til bugten og det østjyske morænelandskab med bakker og vandførende dalstrøg. Brabrandts brede ådal, Aarhusbugten med udsigt til Mols, Riis Skov nord for og Marselisborgskovene syd for Aarhus midtby er markante træk, der forbinder den helt tætte midtby med de større landskaber. Netop den lette adgang til naturen er højt værdsat, og aarhusianerne fremhæver bl.a. den som én af de ting, der er med til at gøre Aarhus til en god by. I den

fremtidige byudvikling og bykvalitet er der særligt fokus på byens forbindelse til landskabet. Kongelunden ligger i bevægelsen fra midtbyen mod syd som et helt særligt landskab. Særligt, fordi naturen hér både er et fritidslandskab, et begivenhedslandskab, med både Tivoli Friheden og arrangementer som DHL, et kulturhistorisk landskab, og et landskab, der giver plads til ro og naturoplevelser.

Alt samlet på ét sted, med en mangfoldighed af mennesker, hverdag og mærkedage, forbindelsen mellem byen og de store landskabstræk, der skal styrkes med udviklingen af Kongelunden.

Kongelunden bidrager ind i de store dagsordener

Kongelunden kan bidrage til en bæredygtig omstilling af vores bymiljøer – miljømæssigt og socialt. Aarhus Byråd er ambitiøst i forhold til klimatilpasning og CO₂-reduktion og i forhold til at bygge en by i social balance, med høj trivsel og fællesskaber på tværs. Udfordringerne kan til tider virke overvældende, men modige løsninger giver ikke blot et bedre miljø – de kan også bidrage til smukkere byer. Det kræver en ændring i vores tankegang og en omstilling over tid, hvor vi over os i at afveje de menneskelige behov, drømme og aktiviteter med Jordens økologiske grænser.

Som et fælles byrum kan Kongelunden bidrage ind i den dagsorden, med en stærk opmærksomhed på at skabe rum for den sociale mangfoldighed og kloge, bæredygtige valg.

Kongelunden bygges af lokalt engagement og kærlighed til stedet

Kongelunden bygger på engagement og lokale partnerskaber. De kommer af en dyb interesse for sport og fritidsaktiviteter og med en stor kærlighed til stedet. Samskabelse er et af de emner, der ligger byrådet stærkt på sinde, idet det giver klogere løsninger og ejerskab. I udviklingsarbejdet med Kongelunden er der derfor stort fokus på at inddrage de mange aktører og stemmer. De skal fremadrettet også have plads til at engagere sig, og udviklingen skal tages i skridt, hvor gode idéer får mulighed for at udfolde sig i fremtiden.

Kongelunden er et sted, som mange føler sig forbundet med, simpelthen fordi det er et smukt sted. De lange kig, rumlige oplevelser i skoven, formgivningen af bygninger og landskabelige elementer giver os lyst til at gå en tur og komme tilbage. I udviklingsarbejdet med Kongelunden skal æstetikken og kunsten derfor have en særlig høj prioritet – fra de store greb til de mindre detaljer.

I den store fortælling om udviklingen af Aarhus er det derfor forventningen, at Kongelunden opleves som en generøs gestus til byen. Et sted, der samler Aarhus på tværs, og et af det steder, som aarhusianerne er særligt stolte af, og som de samles om.

Frederiksbjerg

Langenæs

1250 m

1000 m

Marselisborg Lystbådehavn

Tangkrogen

Kalvehaven

750 m

Tivoli Friheden

Spejderhytte Skovbrynet

Stadionsøen

Svanedam

Aarhus Atletik- og Løbeakademi

Forsvarets bygninger

Ødam

Havreballe Skov

500 m

P

P

Aarhus Cyklebane

Stadionhallerne

Team Danmark Centret

Ceres Park

Ceres Arena

Tennisanlæg

Kastegården

Rømerhaven

Kongsvang

Jydsk Væddeløbsbane

Legepladsen Mindeparken

Marselisborgmonumentet

Mindeparken

Donbækhusene

Donbækhaven

P

Ole Rømer-Observatoriet

Marselisborg Slot

Daginstitution

Udsigtshøj

Forstbotanisk have

Fredensvang

Gardergården

Daginstitution

Marselisborg hundeskov

Haveforeningen Skovlunden 1933

Den Uendelige Bro

Kirkeskoven

Marselisborg Dyrehave

Højbjerg

1:10.000

Udviklingsplanens område

Indgange til området

Området

Kongelunden er et af de største sammenhængende, storbynære, rekreative områder i Danmark. Geografisk dækker Kongelunden et knap 200 hektar stort område fra Tivoli Friheden i nord til Varna og den Uendelige Bro i syd. Inden for en afstand af fem kilometer bor der omkring 200.000 aarhusianere.

Landskabet, naturen og byen omkring Kongelunden

Kongelunden ligger helt unikt i den store landskabelige sammenhæng med Aarhus Bugt og Marselisborgskovene og indskrives sig i et storslået landskab med høje moræneplateauer, der blev skabt under sidste istid. Kongelunden er rig på landskaber og smuk natur, store terrænforskelte og store attraktioner - mange af dem med potentiale for opgradering og nytænkning af sammenhænge. Kongelunden rummer desuden store områder med fredskov samt fortidsminder (se bilag 1).

Kongelunden grænser mod syd op til Marselisborgskovene og afgrænses mod øst af Strandvejen og kysten. Ud over skov og kyst består nærområderne af Frederiksbjerg mod nord og boligbebyggelserne Kongsvang og Fredensvang i Viby mod vest. Særligt den vestlige del af Kongelunden samt dele af Mindeparken og Skovbrynet, som grænser direkte op til boligområder, hvor der er behov for hensyn til støj, lys mm.

Infrastruktur

Marselis Boulevard er en stor indfaldsvej til Aarhus, Tangkrogen og havnen, og omslutter sammen med indfaldsvejene Jyllands Allé og Oddervej/Strandvejen hele Kongelunden. De øvrige veje i området - Dalgas Avenue, Stadion Allé, Marselisborg Grønnevej, Skovbrynet, Kongevejen og Carl Niensens vej - er også væsentlige trafikveje, men har mere karakter af fordelingsveje. Dog er der i dag en del gennemkørende biltrafik på både Kongevejen og Marselisborg Grønnevej.

Trafikalt er der stor forskel på belastningen på området i hverdagen og ved arrangementer. I myldretiden er der et stigende antal pendlere, der kører gennem eller parkerer i området, og der er generelt meget gennemkørende trafik. I forbindelse med større arrangementer er der pres på bil- og cykelparkering i området, og det belaster de omkringliggende villaveje.

Det vedtagne projekt for en fremtidig etablering af Marselistunnelen, nord for Kongelundens område, forventes at komme til at ændre de trafikale forudsætninger i hele den sydlige del af det centrale Aarhus. Samtidig udgør projektet et stort potentiale for en bedre sammenhæng mellem midtbyen og det sydlige Aarhus og Kongelunden. Tunnelprojektet vil kunne transformere området omkring Marselis Boulevard og styrke forbindelserne på tværs for lette trafikanter.

Jyllands Allé, Kongevejen og Strandvejen er primære cykelruter, som i høj grad bruges af pendlere. Mange af de øvrige veje i Kongelunden indgår i cykelrutenettet som

sekundære ruter eller rekreative ruter. Området er i det hele taget meget anvendt af cyklister med rekreative formål som skov og strand. Det betyder, at der også er en del cyklister i området i weekenden (læs mere om infrastruktur og trafik på side 36-38 og i bilag 3).

Funktioner og brugere

Kongelunden rummer flere store idrætsfaciliteter, velfungerende erhverv og velkendte attraktioner - herunder fx Ceres Park, Tivoli Friheden, Aarhus 1900s atletikanlæg, Aarhus Cyklebane, Mindeparken, Den Uendelige Bro, Tivoli Friheden, Marselisborg Slot, Jydsk Væddeløbsbane og mange flere.

Samtidig har Kongelunden nogle kvaliteter og særlige steder, som er knapt så velkendte - som fx Ole Rømer-Observatoriet og området forskellige haver og grønne områder; Forstbotanisk Have, udsigtshøjen, Rømerhaven og haven ved Donbækhusene.

Der mangler generelt gode forbindelser og sammenhænge mellem områdets faciliteter, og der er et potentiale for at skabe et bedre overblik over områdets attraktioner.

Kongelunden er velbesøgt af mange forskellige brugere. Området omkring Ceres Park og Mindeparken er for mange et helt unikt sted i Aarhus - og et bindeled mellem fodbold, fest og forlystelser og kystnær skov og park med mulighed for en stille stund. Kongelunden er også der, hvor borgere og besøgende mødes til en rolig gåtur i naturen, og hvor man kan få et sug i maven, når de mange sportshold præsterer, eller når man tager en tur i en af Tivoli Frihedens rutchebaner.

Kongelundens Sekretariat er løbende i dialog med en lang række af brugerne i Kongelunden, som er repræsenteret i tre brugergrupper og to dialogfora:

- Fælles idrætsbrugere
- Naboer
- Uformelle brugere
- Erhverv, turisme og events
- Grønne interessenter

Læs mere her:

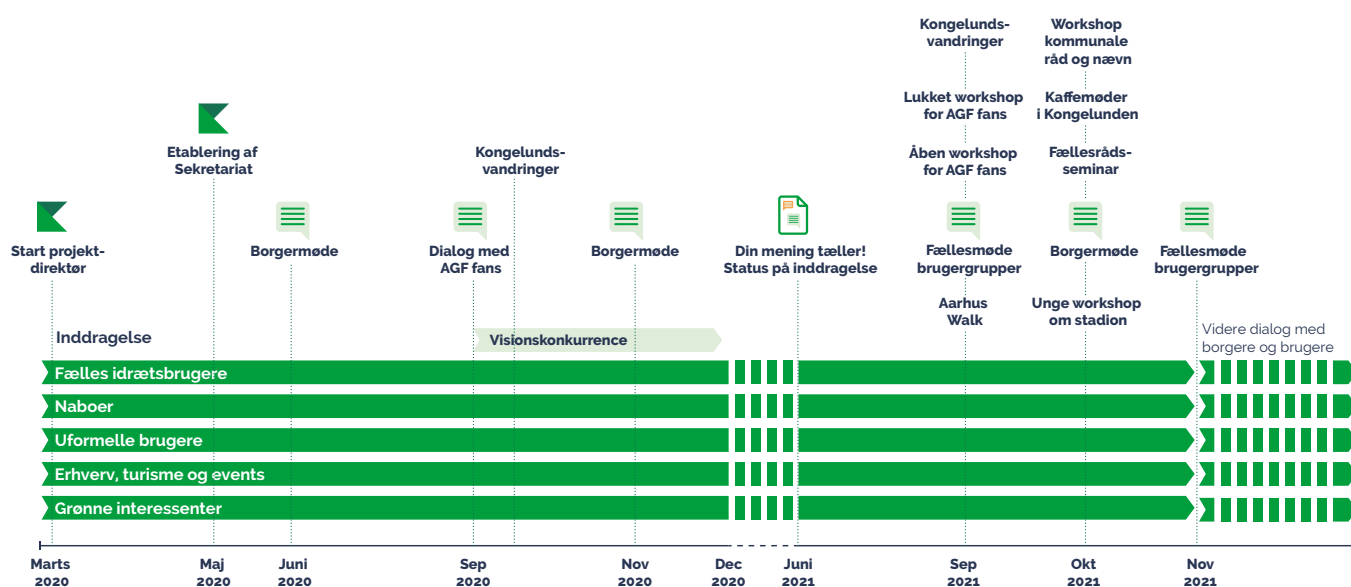
<https://kongelunden.aarhus.dk/deltag/din-mening-taeller>

Dialog med borgere og interessenter

Siden foråret 2020 har Kongelundens Sekretariat været i dialog med en lang række borgere, foreninger, institutioner og virksomheder, som har givet deres input til processen og udviklingen af Kongelunden. Alle de idéer, som Sekretariatet har modtaget, er løbende opsamlet i Kongelundens idébank: <https://kongelunden.aarhus.dk/deltag/idebank/>

Sekretariatet har samlet op og gjort status over input, idéer, forslag og emner, som projektet har modtaget det første år af dets levetid. Idéerne er kommet fra mange kanter – det gælder både naboer til området og aarhusianere i almindelighed, men også kreative erhverv, foreninger, interesseorganisationer, diverse råd og udvalg, organiserede aktører i området samt øvrige interessenter og aktører har indleveret inputs til visionen og udviklingen af et samlet Kongelunden (se bilag 4).

Borger- og brugerinddragelsen i efteråret 2021 har ligeledes været en del af grundlaget for udarbejdelsen af programmet for parallelopdraget, og input fra den gennemførte dialog er skrevet ind i programmet og har været med til at forme de opgaver, der stilles til de deltagende rådgiverhold i parallelopdraget (se også bilag 5).

Kongelundsvandring

Borgermøde

Skattejagt i Kongelunden

Digitalt borgermøde

En mødregruppe lægger vejen forbi Kongelundens Sekretariats kaffe- og dialogvogn

Hovedprincipper for udviklingen af Kongelunden

På de følgende sider beskrives fire hovedprincipper, som foruden visionen og byrådets strategiske pejlemærker for området skal være afsæt for rådgiverholdenes forslag til udviklingsplanen for Kongelunden. Hvert hovedprincip ledsages af en række arbejdsspørgsmål, som giver retning for rådgiverholdenes arbejde med hovedprincipperne. Det er forventningen, at hovedprincipperne er afspejlet i rådgiverholdenes forslag til udviklingsplanen. Det er ikke et krav, at alle arbejdsspørgsmål besvares i detaljer, men det forventes, at rådgiverholdene forholder sig til arbejdsspørgsmålene på et overordnet niveau i deres besvarelse.

- 01** Vi vil udvikle Kongelunden med bæredygtige og langsigtede løsninger
- 02** Vi vil udvikle en samlet ramme om idræt og et åbent og aktivt Kongelunden for alle
- 03** Vi vil udvikle Kongelunden, så der er balance mellem aktiv benyttelse og beskyttelse af områdets landskabs- og naturkvaliteter
- 04** Vi vil udvikle Kongelundens infrastruktur, så området fungerer både til hverdag og ved events

Vi vil udvikle Kongelunden med bæredygtige og langsigtede løsninger

Arbejdsspørgsmål

1. Hvordan kan vi styrke folkesundhed og trivsel gennem nye muligheder for åbne aktiviteter, uorganiseret fysisk aktivitet og andre mentalt sundhedsfremmende tiltag for læring, ro og fordybelse i området?
2. Hvordan skaber vi åbne, tilgængelige og trygge mødesteder og rammer om fællesskaber og aktiviteter for borgere og brugere i Kongelunden over dagen, ugen og året?
3. Hvordan sikrer vi, at Kongelunden også i fremtiden bliver et fristed for byens borgere, hvor bæredygtighed og klimatilpasning er en præmis for udviklingen?
4. Hvordan kan vi bidrage til CO₂ reduktion i forbindelse med Kongelundens udvikling?
5. Hvordan øger vi biodiversiteten i Kongelunden?
6. Hvordan bruger vi regnvandet som en rekreativ ressource i området?
7. Hvordan skaber vi økonomisk bæredygtige løsninger for Kongelundens fremtidige drift og udvikling?

Bæredygtighed er en grundlæggende præmis

Udviklingen af Kongelunden skal ske med bæredygtige, robuste og langsigtede løsninger, som giver værdi for de, der bor i og besøger Aarhus i dag - og for fremtidige generationer af aarhusianere.

Bæredygtighed er et hovedprincip og en grundlæggende præmis for udviklingen af Kongelunden – i såvel miljø- og ressourcemæssig, social og sundhedsmæssig og økonomisk forstand.

Med en **miljø- og ressourcemæssig bæredygtig** udvikling af Kongelunden mener vi, at vi:

- Fremmer Aarhus Kommunes ambition om at blive CO₂-neutral i 2030.
- Gør det let at færdes til fods, på cykel eller med kollektiv eller anden bæredygtig transport, fx elbil, delebil eller samkørsel.
- Placerer bygninger og byrum optimalt ift. solens lys og energi.
- Udnytter regnvandet som en ressource.
- Øger biodiversiteten.
- Afprøver nye løsninger for affaldshåndtering og genanvendelse.
- Har fokus på, at projekter udføres med så lille en CO₂-udledning som muligt. Fx skal nye byggerier være energieffektive, de skal kunne genbruges, når de er udtjente, og materialerne skal kunne indgå i en genbrugs-cyklus i stedet for at blive til affald.

Med en **social og sundhedsmæssig bæredygtig** udvikling af Kongelunden mener vi, at vi:

- Fremmer Aarhus Kommunes vision om at være en god by for alle.
- Styrker folkesundheden og trivlsen ved at give aarhusianerne endnu bedre muligheder for at kunne komme ud i den bynære natur ved Aarhus Bugt og Marselisborgskovene.
- Styrker folkesundheden og trivlsen gennem nye idrætsfaciliteter og muligheder for uorganiseret fysisk aktivitet og andre mentalt sundhedsfremmende tiltag for ro,

fordybelse, eftertanke og viden, fx om grønt medborgerskab.

- Aktiverer og demokratiserer området, så Kongelunden bliver 'hele Aarhus' legeplads. Områdets skal udvikles fra et enkeltstående udflygtsmål til at blive en del af den aarhusianske hverdag.
- Tager højde for oplevelsen af tryghed (fx via belysning og oversigtsforhold), samt tilgængelighed for alle i Kongelunden, uanset fysiske og kognitive forudsætninger.
- Skaber åbne og tilgængelige mødesteder og rammer for små og store fællesskaber om forskellige former for aktiviteter for forskellige borgere og brugere i Kongelunden over dagen, ugen og året.
- Ønsker planlægningsmæssige løsninger, der tager højde for lokale, klimatiske forhold, og som kan tilpasses ændrede lokale klimaforhold som følge af klimaforandringer (fx regnvandshåndtering og tilpasning til stigende havvand og stærkere vind).

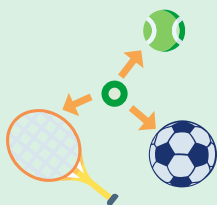
Med en **økonomisk bæredygtig** udvikling af Kongelunden mener vi, at vi:

- Ønsker løsninger ved planlægning, anlæg og drift af infrastruktur, som bidrager til en god totaløkonomi.
- Ønsker løsninger, der optimerer anlægs- og driftsomkostninger ved nye anlæg i Kongelunden.
- Ønsker økonomisk og miljømæssigt bæredygtige el- og varmforsyningsløsninger, som begrænser brugen af knappe samfundsressourcer gennem anvendelse af vedvarende energi.
- Ønsker deleøkonomiske løsninger, der bidrager til at styrke fællesskabet mellem Kongelundens formelle og uformelle brugere om fælles faciliteter, aktiviteter og anlæg.
- Ønsker miljø- og økonomiske bæredygtige løsninger for drift af natur og landskab.

Vi vil udvikle en samlet ramme om idræt og et åbent og aktivt Kongelunden for alle

Arbejdsspørgsmål

1. Hvor skal de nye idrætsanlæg for atletik og Team Danmark Centret placeres, så der sikres synergi og sammenhæng mellem eksisterende og nye idrætsfaciliteter, og så de idrætslige relationer i området fastholdes og styrkes?
2. Hvordan udvikles Aarhus Idrætspark og Kongelunden omkring eksisterende og nye idrætsfaciliteter, så der skabes bedre flows, mere kvalitet i sammenhængen og bedre udnyttelse af potentialet for naboskab og fælles faciliteter som fx udeområder, trænings- og servicefunktioner (fx omklædning, opbevaring mv.)?
3. Hvordan kan der skabes nye aktiviteter og funktioner til udvikling af idrætsparken - fx nye eventunderstøttende destinationer, erhvervsarealer eller aktivering af udearealer ved idrætsfaciliteter?
4. Hvordan kan idrætsparkens faciliteter programmeres, så de også tiltrækker de brugere, der ikke matcher de gængse idrætstilbud? Hvordan kan der skabes nye faciliteter i Kongelunden til uformel sport og aktivitet i området - fx løberuter, padeltennis, dansepavillon, cykel pit-stop, outdoor fitness, aktivitetsbane, naturlegeplads, udsigtstårn eller lignende? Hvordan kan Kongelunden udvikles som et inspirerende og trygt sted, der inviterer alle indenfor, og hvor alle kan være aktive - uanset erfaring, fysik, køn og alder?
5. Hvordan kan Kongelunden og Aarhus Idrætsparkes sammenhæng med den omkringliggende by styrkes? Hvordan kan indgangene til Kongelunden markeres, eller hvordan kan inventar, skiltning, belægning og belysning designes, så det bliver endnu mere tydeligt, at Kongelunden er en samlet destination?
6. Hvordan sikres der god tilgængelighed til området for borgere med nedsat mobilitet, kognitive eller fysiske handicap? Hvor kan områdets tilgængelighed for alle styrkes med støttepunkter og formidling?

Aarhus Cyklebane Foto: Steffen T. Nielsen

Aarhus 1900 Atletik og løb Foto: Lone Dybdal

Jydsk Væddeløbsbane Foto: Ole Hindby

Aarhus 1900 Tennis

AGF Fodbold Foto: © AGF/Ole Nielsen

Aarhus United Foto: Erik Laursen

Aarhus Idrætspark - en samlet ramme om idræt for alle

Fremtidens Aarhus Idrætspark

Centralt i Vision Kongelunden er projektet for et nyt fodboldstadion i Aarhus, som samtidig bliver en del af en styrket, samlet ramme for idrætsparken. Ambitionen er, at alle eksisterende idrætsfaciliteter og foreninger skal blive i Kongelunden. Fremtidens Aarhus Idrætspark skal være et center for såvel foreningsidræt og elitesport, som for kommerciel idræt og events - et moderne anlæg, som samler en lang række sportsgrene, og som samtidig er åbent, aktivt og inviterer borgerne indenfor i området.

Den fremtidige udvikling af Aarhus Idrætspark tager udgangspunkt i stadionområdets smukke placering og den rige idræts- og kulturhistorie. Visionerne står på skuldrene af de store, visionære beslutninger, som Aarhus Kommune tog for grundlæggelsen af Aarhus Idrætspark for over 100 år siden. Planen for idrætsparken har vist sig robust, arkitektonisk stærk og stadig i dag godt forankret i byen.

På samme måde skal Aarhus Idrætspark i Kongelunden nu pege langt ud i fremtiden for de sportslige ambitioner for forenings- og elitesport med en robust og langsigtet helhedsløsning, hvor idrætsparkens elementer forbindes, fornyes og styrkes hinanden, til gavn for byens borgere og for idrættens miljø og præstationer.

Aarhus Idrætspark skal være et stort og tilgængeligt aktiv i indsatsen for at involvere, aktivere og inspirere flere børn og unge med udgangspunkt i idrættens verden. Idrætsparken skal invitere børn og unge ind i det aktive idrætsmiljø, inspirere dem til at prøve kræfter med andre eller nye idrætsgrene, bidrage til at styrke de unges trivsel og gå på opdagelse i det aktive miljø, der kan udvikles mellem Kongelundens destinationer.

Ét samlet, åbent og aktivt Kongelunden

Kongelunden er sammensat af en række forskellige destinationer og faciliteter: Der er steder med forlystelser, aktiviteter og events, og der er steder med naturoplevelser, ro og stilhed. I udviklingsplanen skal der findes en balance i kontrasten mellem aktiviteter og de mere stille områder. De forskellige destinationer og faciliteter i Kongelunden skal kunne fungere side om side og komplementere hinanden til hverdag og ved events, i et fælles flow og sammenhæng.

Idrætsparken er i dag præget af mange bagsider, manglende sammenhænge mellem faciliteterne og ad hoc udvikling over lang tid. Ambitionen er, at idrætsanlæggene og de øvrige faciliteter i fremtiden skal disponeres i en helhed, hvor det er liv og aktiviteter, trygt at færdes, og overskueligt at finde rundt.

Der er et potentiale for at udnytte eksisterende idrætsfaciliteter bedre. Samtidig skal faciliteterne indgå i en helhed med det kommende stadionprojekt. Stadion Allé er den primære ankomstforbindelse til stadion og til selve idrætsparken. Alléen er et vigtigt kulturhistorisk træk mellem Sankt Lukas Kirke på Ingerslevs Boulevard og stadions hovedbygning. John Stampes Plads foran Stadionhallerne skal gentænkes som en del af projektet for Nyt Stadion, så pladsen fremover fungerer som ankomst til det nye fodboldstadion såvel som et centralt mødested i den samlede idrætspark. Stadionområdet har også en forbindelse mod vest til Jyllands Allé, som er en af byens indfaldsveje, mod syd via stiforbindelsen vest om væddeløbsbanens område og mod øst igennem skoven langs tennisanlægget ad Marselisborg Grønnevej.

Idrætsparkens funktioner skal desuden suppleres af nye, åbne anlæg, for eksempel padeltennis, multibaner, cykel-pit-stop, outdoor fitness, og derudover erhverv, som kan bidrage til at skabe merværdi for idrætten; for eksempel hotel og konferencefunktioner. Der skal skabes nyt liv i idrætsparken, hvor foreningslivet i højere grad er synligt, og hvor borgerne inviteres til at deltage i idrætslivet.

I idrætsparken skal de "døde" flader og bagsider aktiveres og dobbeltprogrammes, så de i højere grad kan komme eksisterende og nye brugerne af området til gode. Der skal skabes muligheder for nye mødesteder i Kongelunden, både for de uformelle fællesskaber: Mødregruppen, løbevennerne, og rollespillerne og for de etablerede foreninger.

Kongelunden skal være et trygt og inspirerende sted at komme, som inviterer alle indenfor, og hvor alle kan være aktive - uanset erfaring, fysik, køn og alder. Den sociale bæredygtighed spiller en stor rolle for projektet, og idrætsparkens faciliteter skal indeholde rammer for brede, spontane fællesskaber og aktiviteter, som også kan tiltrække de borgere og sportsudøvere, der ikke matcher de gængse idrætstilbud.

Præmisser for eksisterende anlæg

Jydsk Væddeløbsbane

Jydsk Væddeløbsbanes område benyttes til både trav og galop, træning og væddeløb, og har ca. 90 permanent opstaldede galopheste. Anlægget har tilkørsel fra Carl Nielsens Vej, og banen ligger hævet i terræn, næsten ti meter over idrætsområdet ved stadion. Der løber i dag en sti bag Ceres Arena vest om væddeløbsbanen til tribuneområdet, som krydser tunneladgangen til banen. Banens indre areal har været anvendt til koncerter og benyttes jævnligt til eventparkering for arrangementer på stadion.

Der kan beskrives nye funktioner i det indre areal på væddeløbsbanen, som i placering, udseende og højde sikrer et grønt udtryk og oversigtsforhold over banen fra tribuneområdet samt dommertårnet. Løsninger for banens indre areal bør integreres i et landskabeligt greb, i sammenhæng med områdets topografi og natur.

Adgang til væddeløbsbanens indre areal skal ske sikkert og under hensyn til hestesporten. Der er i grænsefladen til projektkonkurrencen for Nyt stadion beskrevet to forbindelser for gående mod syd til væddeløbsbanens areal, som skal indarbejdes i udviklingsplanen (se kort side 29).

Der skal disponeres permanent anlæg til eventparkering i væddeløbsbanens indre areal (læs mere side 44). Desuden kan genplacerede eller nye funktioner i væddeløbsbanens indre areal f.eks. være: Udvidelse af den eksisterende ponyridebane, regnvandsopsamling og hestefolde. Ved disponering af folde i væddeløbsbanens indre areal kræves en gentænkning af tunnel- og adgangsforhold og tilkørsel til eventparkering. Ved placering af folde bør der være kort vej fra stalde, og foldene bør indarbejdes, så de indgår naturligt i væddeløbsbanens miljø.

I den kommende udviklingsplan skal sammenhæng og flow mellem væddeløbsbanen og de øvrige idrætsfaciliteter styrkes, og der skal anvises sikre løsninger for tunneladgang til væddeløbsbanens indre areal og for kryds af trafik mellem gående/cykler og heste (se bilag 7).

Jydsk Væddeløbsbane råder i dag over et drive-in-område mod banen, øst for tribunen, og et samlet areal til folde til opstaldede heste, som i placering og areal kan udfordres i udviklingsplanen. Der skal samlet set sikres det nødvendige areal af folde til de nuværende opstaldede heste.

Yderligere funktioner kan indtænkes i væddeløbsbanens område:

- Placering af ny pony-rideskole på væddeløbsbanens areal, herunder udvidelse af den eksisterende ponyridebane i det indre areal, og etablering af en stald til cirka 10 ponyer, som optager et areal på ca. 12 x 26 m² plus arealer til folde.
- Hesteeksperimentarium EQUUS på cirka 2.200 m² som skal formidle hestens univers for besøgende, som en ny destination på væddeløbsbanen.

Se også bilag 12 med potentiellebeskrivelse for Jydsk Væddeløbsbane.

Aarhus Cyklebane

Aarhus Cyklebanes anlæg ligger i nær tilknytning til stadionområdet med en nyere indgang fra Jyllands Allé. Cyklebanen har været indstillet til fredning, men Slots- og Kulturstyrelsen traf i juli måned 2021 beslutning om ikke at frede anlægget, blandt andet pga. anlæggets generelt dårlige stand. Aarhus Cyklebane er det eneste cykelba-neanlæg i Jylland. Det er udfordret af en utidssvarende betonbane, som ikke kan benyttes i regnvej. Aktiviteterne er siden 00-erne blevet løftet og gentænkt af en gruppe af frivillige entusiaster, som drømmer om et moderne, indendørs anlæg. En ny velodrome er på nuværende tidspunkt ikke en del af Kongelundens projektkonkurrence, men kan i udviklingsplanen anvises med ny placering, som en mulighed for en senere udvikling og finansiering.

Der er mulighed for at arbejde med forskellige grader af genanvendelse eller bevaring af cyklebanen: Anlægget kan beskrives som transformeret til ny anvendelse evt. i samspil med en ny funktion i Kastegården. Eller en ny funktion kan placeres, hvor cyklebanen ligger i dag, men med klare referencer til den tidligere anvendelse og anlæg, så anlægget bevidst inddrages i områdets fremtidige fortælling og med fokus på at skabe større forbindelse til idrætsparken mod øst, som oprindeligt.

Se også bilag 10 med potentiellebeskrivelse for Aarhus Cyklebane.

Ceres Arena

Ceres Arena er bygget i 2000 og rummer opvisningshal, kontorer, mødelokaler og et caféområde i stueplan, som benyttes til VIP-events mm. Hallen benyttes til daglig træning og desuden til events. Brugerne af Ceres Arena efterlyser større fleksibilitet, bedre udnyttelse af husets fordelingsareal og en bedre logistik til for eksempel varetilkørsel, som i dag foregår via en udendørs rampe til hallens niveau under

terræn. Forpladsen med grus nord for Ceres Arena bruges ind imellem ved events. Her kan der i udviklingsplanen gives bud på aktiviteter eller faciliteter. Ceres Arena forventes at blive vestfacade mod en ny ankomstplads ved det nye fodboldstadion (læs mere på side 29).

Udviklingsplanen skal beskrive Ceres Arena som en del af idrætsparkens fremtidige flow og sammenhæng, og arenaen kan sammentænkes med andre faciliteter i idrætsparken. Ombygning af det eksisterende Ceres Arena er på nuværende tidspunkt ikke en del af Kongelundens projektøkonomi, men Ceres Arena beskrives overordnet i udviklingsplanen som et senere projekt til udvikling og finansiering.

Se også bilag 8 med potentialebeskrivelse for Ceres Arena og Haller.

Aarhus 1900 Tennis

Aarhus 1900s tennisanlæg ligger øst for det eksisterende stadion mod Marselisborg Grønnevej med ni baner, heraf en opvisningsbane. Derudover har klubben en minitenisbane med slåmur, grejskur og klubhus, som er hjertet i klubbens hverdag. Klubben har desuden et anlæg i Lyseng med otte baner, heraf fire indendørs. Tennisbanerne er anlagt samtidigt med Aarhus Stadion i 1920 og ligger placeret i grænsefladen mellem området for Nyt Stadion og området for Kongelundens udviklingsplan. Tennisanlægget forventes omdisponeret i forbindelse med projekt for Nyt Stadion til i alt otte baner.

Tennisklubben har ambitioner om i højere grad at indgå i den omgivende natur og om at åbne anlægget mod omgivelserne og den fremtidige helhedstænkning af idrætsparken. Klubben ønsker en aktiv og åben kant mod omgivelserne med integrerede ketcheraktiviteter og leg, og mulighed for at dobbeltprogrammere Nyt Stadions fremtidige tilkørselsområde, nord for klubbens anlæg, til træning i dagligdagen. Tennisklubben ønsker at udvide træningsmulighederne med baner til padeltennis, gerne i nærheden af klubbens eksisterende anlæg.

Udviklingen af tennisanlægget koordineres endeligt mellem stadionprojektet og udviklingsplanen efter parallelopdraget.

Se nærmere beskrivelse af fremtidigt anlæg for Aarhus 1900 Tennis side 29 og bilag 11 med potentialebeskrivelse for Aarhus 1900 Tennis.

Øvrige funktioner i området

Ole Rømer-Observatoriet

Observatoriet har skabt finansiering til restaurering af de fredede bygninger, som er ejet af Science Museerne, Aarhus Universitet. Observatoriet har ønske om at udvikle det omgivende haveanlæg til aktiviteter for skolebørn og har fokus på at bevare den tætte beplantning omkring bygningerne, som sikrer mørke til deres aktiviteter. Der er potentiale for at vise bedre vej til observatoriet ved ankomsten fra Carl Nielsens Vej. Der er også potentiale for at tænke destinationen bedre ind i Kongelunden som helhed.

Aarhus Vand

Aarhus Vand har moderniseret deres anlæg syd for observatoriet med grøn tagflade, hvor der er anlagt en blomstereng med offentlig adgang. Anlæggets grønne tagflade kan indgå i helhedstænkningen af Kongelunden, for eksempel som en rekreativ funktion, men taget må ikke vægtbelastes.

Daginstitutionen Tumlehuset

Tumlehuset er placeret syd for væddeløbsbanen ved området for eventparkering og den nuværende ponystald. Institutionen huses i dag midlertidigt i pavilloner. Tumlehusets legeområde ligger mod sydvest mod Aarhus Vands anlæg og i et lejet areal mod observatoriet. Tumlehuset er en populær institution i området, med et godt naboskab til væddeløbsbanen. Der kan peges på fremtidige, permanente placeringer i Kongelunden for institutionen, hvor rammer for institutionen integreres i helhedsplanen, til mulig senere realisering.

Handlerum for placering af idrætsanlæg og nye funktioner i udviklingsplanens område

De eksisterende faciliteter i idrætsparken for atletik og Team Danmark Centret bliver berørt af det kommende projekt for nyt fodboldstadion. Udviklingsplanen skal derfor anvise forslag til nye placeringer for disse idrætsanlæg inden for Kongelundens område.

Projekter for nye funktioner eller anlæg skal placeres i arealer uden naturfredninger eller anden fredning fx strandbeskyttelseslinje eller beskyttelseslinjer fra fortidsminder, og ej heller i Tivoli Friheden, Haveforeningen Skovly eller Marselisborg Slots områder.

I den vestlige del af - og syd for - idrætsparken er der områder uden fredskovsudpegninger, som kan indgå i overvejelser om nye placeringer af idrætsfaciliteter, og som desuden bør indgå i helhedstænkningen for udviklingen af området: Vest for stadion ligger blandt andet Kastegården, som kan få ny anvendelse, og syd for idrætsparken ligger Jydske Væddeløbsbane med bane, stalde og folde, anlæg for Aarhus Vand, institutionen Tumblehuset, og Ole Rømer-Observatoriet, hvor nye funktioner vil kunne placeres i samspil med de eksisterende funktioner.

Ved placering af nye anlæg og funktioner skal der være stor opmærksomhed på nærheden til Marselisborgskovene og kysten, den vigtige kulturakse mellem stadion og Frederiksbjerg og skalaen imellem nye og eksisterende funktioner, bygninger og anlæg.

Flere af områdets idrætsanlæg rummer ligesom stadion en vigtig kulturhistorisk fortælling. Det gælder for eksempel Aarhus 1900 Tennis, Aarhus Cyklebane og Jydske Væddeløbsbane.

Jydske Væddeløbsbane blev grundlagt i 1924 og er en sports- og kulturinstitution i Aarhus. Jydske Væddeløbsbane har en naturlig sammenhæng til de øvrige sports- og kulturinstitutioner i området og er med sin placering et bynært, grønt åndehul for mange af byens borgere. Væddeløbsbanens område er en del af Kongelundens fremtidige udvikling og helhedstænkning, og kan med respekt for væddeløbsbanens aktiviteter og hestemiljø, gentænkes og forbindes bedre og mere tydeligt med andre destinationer i Kongelunden.

Det er vigtigt, at væddeløbsbanens sydlige areal får en tydelig og naturlig sammenhæng med resten af området, at udsigten mod Aarhus-bugten vægtes højt, og at de bevaringsværdige bygninger i området tænkes ind i en helhedsorienteret udvikling af områdets forbindelser og funktioner.

Ny placering af idrætsanlæg

Atletik

Det nuværende anlæg for atletik er integreret i Ceres Park med anlæg for kastetræning på Kastegården syd for Aarhus Cyklebane. I projektet for Nyt stadion adskilles atletik og fodbold, og der skal derfor findes en ny placering for et samlet atletikanlæg i Kongelunden, som ligger i god sammenhæng til atletikkens øvrige faciliteter for indendørs træning, administration mm. i Aarhus Atletik- og Løbeakademi på Havreballe Skovvej og til idrætsparkens øvrige aktører og faciliteter.

Atletikken er en integreret del af Kongelundens idrætsmiljø og centrum for atletik i Vestdanmark samt et af to Elitekraftcentre for elite og talentarbejdet i Dansk Atletik som helhed. De nuværende faciliteter i Kongelunden udgør et komplet miljø for atletik og løb, og Aarhus 1900 Atletik og Løb er en motor i det daglige foreningsliv, events i området og elitetræningsmiljøet i Aarhus. Atletikken i Kongelunden har i alt ca. 1.500 medlemmer, hvoraf en stor del er børn og unge fra det sydlige Aarhus.

Nyt anlæg for atletik i Kongelunden skal indeholde:

- Nyt atletikstadion, svarende til et Klasse 2 stadion, med omkring 1.500 faste siddepladser, gerne indarbejdet i terræn, og gerne med mulighed for udvidelse via mobile, midlertidige pladser ved større arrangementer, hvis der arealmæssigt er mulighed for det.
- Depotplads til opbevaring af udstyr ca. 200-250 m² og evt. plads til maskinpark til drifts- og vedligeholdelse alt efter placering og mulighed for dobbeltudnyttelse af faciliteter.
- Servicefunktioner som toiletter, omklædning mm. alt efter placering og mulighed for dobbeltudnyttelse af faciliteter.
- Åbent anlæg, hvor aktiviteterne gerne må være synlige mod omgivelserne, under hensyn til sikkerhed i forhold til kastetræning.
- Indtænkt flow og sammenhæng til atletikfaciliteter i Aarhus Atletik- og Løbeakademi på Havreballe Skovvej.
- Sikker og tilgængelig adgang til anlæg, især med hensyn til børn og unge.
- Sikre vejadgang for service og materiel.
- Cykelparkering samt anvisning til evt. nærliggende bilparkering.
- Af hensyn til naboer skal der ved placering af atletikanlæg indtænkes afstand eller afskærmning til tilstødende boligområder i forhold til støj- og lysgener.
- Muligheder for sammentænkning af atletikanlæg med aktiviteter og træning i nærområdet.

Se også bilag med potentialebeskrivelse i bilag 9 for Atletik.

Team Danmark Center

Det nuværende anlæg for Team Danmark Center ligger vest for Ceres Park og forventes at blive berørt af projekt for nyt fodboldstadion. Der skal derfor placeres et nyt Team Danmark Center i Kongelunden, centralt og i god sammenhæng til idrætsparkens øvrige idrætsfaciliteter og idrætsbrugere.

Team Danmark Centret er opført i 1992 og tilbygget og ombygget over længere tid. Bygningerne indeholder blandt andet håndboldhal, kampsportscenter, styrketræning, dansesal, kollegium for eliteidrætsudøvere, kontorer og behandlingsrum og er ramme for både daglig træning i foreningsregi og for talent- og elitetræningsmiljøet i Aarhus. Team Danmark Centret samler talent- og elitetræning på tværs af idrætsgrenene og er derfor en central samarbejdspartner og sportsligt omdrejningspunkt for idrætsparkens foreninger.

Nyt anlæg for Team Danmark Center i Kongelunden skal indeholde:

- I alt ca. brutto 4.000 m². Den nuværende bygning har et fodaftryk på ca. 2.300 m².
- Nedenstående arealer er netto m² med mindre andet er angivet.
- Haller med tilhørende omklædning: Træningshal til håndboldbane (45 x 25 m), dansesal ca. 350 m², kampsport ca. 250 m².
- Styrketræning ca. 350 m².
- 28 kollegieværelser med tilhørende ophold og køkken, ca. 750 m².
- Samlingsrum, kontorkapacitet og mødelokaler ca. 400 m².
- Gerne anvisning af muligheder for udvidelse med op til brutto 1.500 m².
- Mulighed for sammenbygning med andre faciliteter.
- Gerne synlighed af aktiviteterne i Team Danmark Centret og evt. sammentænkning af anlæg med udendørs rammer for aktiviteter og træning i nærområdet.
- Sikre vejadgang for service og materiel.
- Cykelparkering samt anvisning til evt. nærliggende bilparkering.

Se også bilag med potentialebeskrivelse i bilag 8 for Arena og Haller.

Grænseflader mellem området for udviklingsplanen og området for projekt for Nyt Stadion

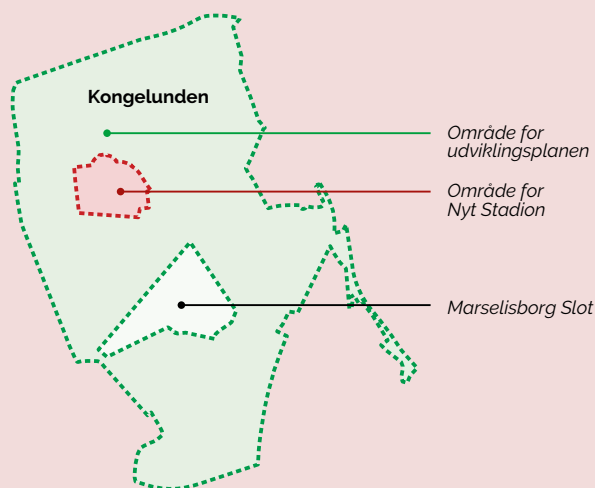
Koordinering af opgaver, der skal løses i hhv. stadionprojektkonkurrencen og i parallelopdraget for udviklingsplanen

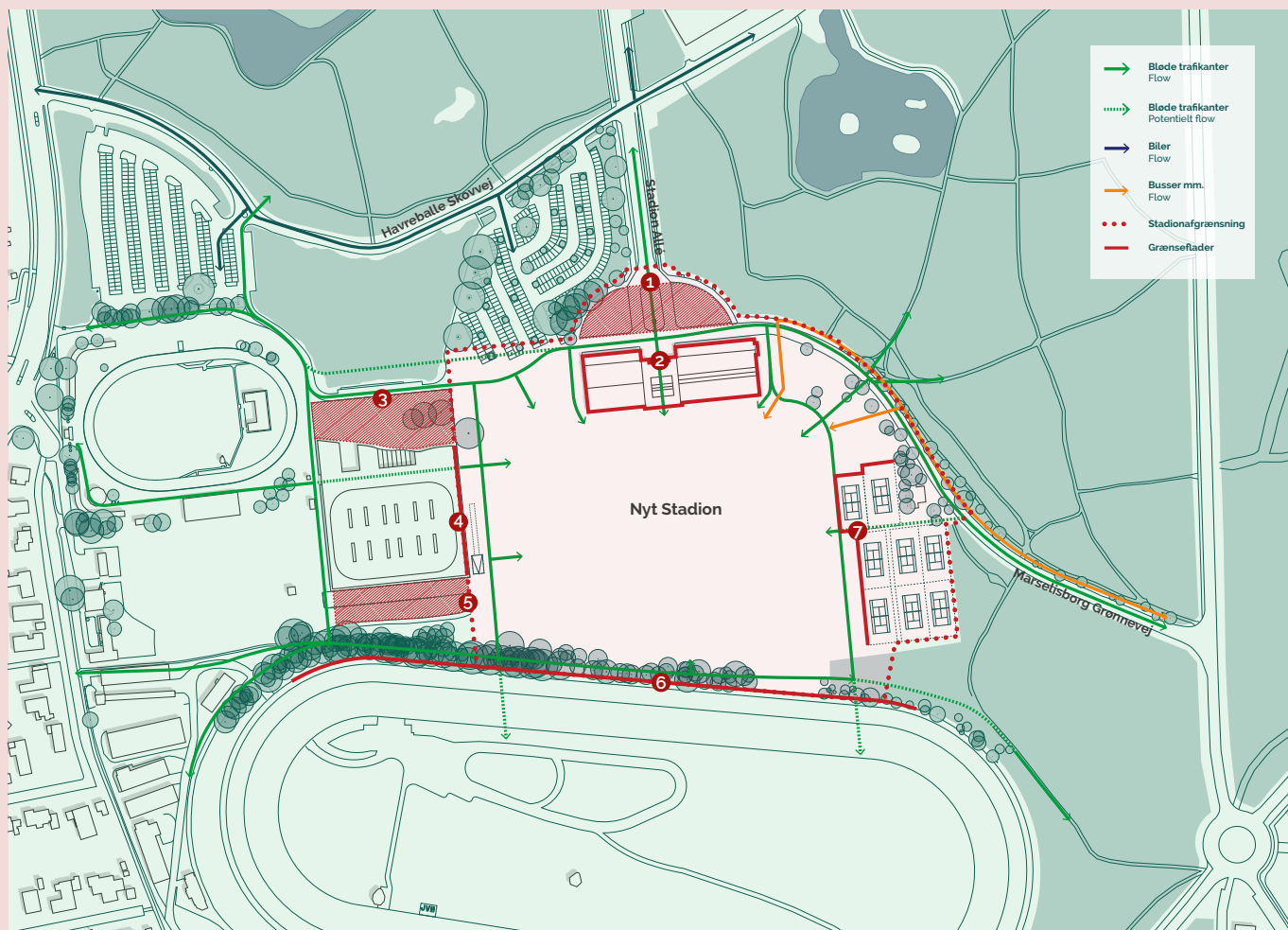
Deltagerne i projektkonkurrencen for Nyt Stadion skal primært forholde sig til udviklingen af et nyt stadion i Kongelunden, men konkurrencefeltet, de skal forholde sig til, omfatter også de arealer, der ligger lige rundt om stadion (se kort på side 29). Omvendt skal rådgiverholdene i parallelopdraget for udviklingsplanen primært forholde sig til hele Kongelundens område, og dermed til arealer, der grænser op til området for stadionprojektkonkurrencen.

Med henblik på at give deltagerne i parallelopdraget et indblik i konteksten, gives på side 29 en kort beskrivelse af den opgave, der er stillet til de konkurrerende i stadionprojektkonkurrencen for udvikling af områderne lige omkring stadion. Hensigten er at skabe tydeligere landskabelige og rumlige relationer mellem alle idrætsfaciliteterne i nærheden af stadion. Denne mulighed skal koordineres nærmere og videreudvikles i forbindelse med færdiggørelse af den endelige udviklingsplan for Kongelunden efter parallelopdraget.

Deltagerne i parallelopdraget for udviklingsplanen skal ikke forholde sig konkret til udvikling af konkurrenceområdet for stadion (se kort side 29), men det forventes, at deltagerne, på et overordnet niveau, forholder sig til sammenhængen mellem deres forslag for udvikling af de omkringliggende arealer og konkurrenceområdet for Nyt Stadion.

Læs mere om projektkonkurrencen for Nyt Stadion her:
<https://kongelunden.aarhus.dk/nyheder/nyheder/konkurrence-om-nyt-fodboldstadion-skudt-i-gang/>

Nedenstående rummer uddrag af opgaven for deltagerne i projektkonkurrencen for Nyt Stadion.

1. John Stampes Plads

I stadionprojektkonkurrencen skal deltagerne gentænke, hvordan John Stampes Plads kan udformes, så den markerer den vigtige sammenhæng mellem byen og Nyt Stadion samt overbevisende markerer byens entré til stadion og Kongelunden. Deltagerne i parallelopdraget skal ikke stille forslag til John Stampes Plads, men skal forholde sig til sammenhængen mellem Stadion Allé og John Stampes Plads.

2. Stadionhallerne

I stadionprojektkonkurrencen skal deltagerne gentænke, hvordan Stadionhallerne fremadrettet fungerer for både foreningsidrætten og som indgang til Nyt Stadion. Deltagerne i parallelopdraget skal ikke stille forslag til Stadionhallerne.

3. Forpladsen nord for Ceres Arena

Pladsen fungerer som ankomstplads til Arena. AGF's fanshop, som er placeret på pladsen i dag. Der er mulighed for at parkere cykler på pladsen. Deltagerne i parallelopdraget kan stille forslag til ny anvendelse på pladsen, fx nyt byggeri, idrætsfaciliteter eller åbne aktiviteter. Der vil desuden ved forpladsen skulle skabes adgang til Ceres Arena samt idrætsparkens vestlige faciliteter: Aarhus Cyklebane og P2. Disse forhold skal deltagerne i stadionprojektkonkurrencen tage højde for ved disponering af Fanpladsen, som ligger i konkurrenceområdet for stadionprojektkonkurrencen.

4. Ceres Arena

Deltagerne i stadionprojektkonkurrencen skal se nærmere på, hvordan Ceres Arenas åbne fordelingsrum kan få en mere inviterende og aktiv programmering, som har relation til udearealerne.

5. Pladsen syd for Ceres Arena

Området anvendes i dag som opbevaringssted for større elementer, som man i dagligdagen ikke finder en fast plads til. Deltagerne i parallelopdraget kan stille forslag til placering af åbne aktiviteter, idrætsfaciliteter eller andet på pladsen, og skal i øvrigt være opmærksomme på at skabe gode flows og sammenhæng mellem pladsen, de omkringliggende arealer og stiforbindelsen mod syd, der fører til Jydsk Væddeløbsbane.

6. Jydsk Væddeløbsbane

Terrænet op mod Jydsk Væddeløbsbane ligger ca. ti meter højere end konkurrenceområdet for stadionprojektkonkurrencen. Skrånten er i dag beplantet med en delvis høj og markant trærække. Dele af denne beplantning kan bevares – og samtidig kan der potentielt arbejdes med åbninger, som skaber bedre visuel sammenhæng mellem Jydsk Væddeløbsbane og området for Nyt Stadion. Dele af væddeløbsbanens midterareal kan fremtidigt benyttes til parkering af biler ved events. Derfor skal deltagerne i såvel stadionprojektkonkurrencen og parallelopdraget være opmærksomme på at skabe gode forbindelser for fodgængere, der færdes mellem Jydsk Væddeløbsbane og Nyt Stadion.

Deltagerne i stadionprojektkonkurrencen skal arbejde med landskabsbearbejdning af skrånten, samt etablering af forbindelser for fodgængere. Deltagerne i parallelopdraget skal ikke stille forslag til skrånten, men skal tage højde for forbindelsespunkterne mellem Nyt Stadion og Jydsk Væddeløbsbane.

7. Tennis

I stadionprojektkonkurrencen skal deltagerne give forslag til, hvordan tennisbanerne kan disponeres med en mere åben afgrænsning mod omgivelserne – som grupper af to indregnede øer af minimum 2-3 baner, med mulighed for passage mellem øerne nord-syd og øst-vest til Nyt Stadion og idrætsparken. Deltagerne i stadionprojektkonkurrencen skal komme med forslag til, hvordan arealet nord for klubben kan dobbeltprogrammes, så det kan rumme såvel OB-vogne og away-fans til stadion, ophold, tennis-leg og andre åbne, tennisrelaterede aktiviteter fx slåmur, minitennis eller lignende. Deltagerne i parallelopdraget skal ikke stille forslag til tennisarealet, men forholde sig til flows til arealet fra Marselisborg Grønnevej.

Vi vil udvikle Kongelunden, så der er balance mellem aktiv benyttelse og beskyttelse af områdets landskabs- og naturkvaliteter

Arbejdsspørgsmål

1. Hvordan skabes der den rette balance mellem benyttelse og beskyttelse af Kongelundens natur og landskabskvaliteter? Hvordan kan adgangen og tilgængeligheden til Kongelundens natur og mulighederne for udendørs liv øges for de mange borgere, der færdes i området - uden at det går ud over naturbeskyttelsen?
2. Hvordan og hvor kan man fredeliggøre dele af Kongelundens naturområder, så der sikres plads og tid til ny natur og beplantning, samt øget biodiversitet?
3. Hvordan kan regnvandet og det dramatiske terræn indgå i en rekreativ helhedstænkning, og hvor kan regnvandet øge naturværdier eller skabe rekreativ værdi for Kongelundens besøgende?
4. Hvordan skabes der sammenhæng mellem Kongelundens nuværende og nye destinationer? Hvordan kan wayfinding, kunst, leg og læring være med til at formidle områdets kultur- og naturhistorie og samtidig vise vej og skabe en samlet og genkendelig identitet for området? Hvordan og hvor skabes rammer for formidling af særlige natur- og kulturværdier til områdets besøgende, så naturlæring og læring om grønt medborgerskab bliver en del af oplevelsen i Kongelunden?
5. Hvordan kan nye faciliteter, stier mv. være med til at øge den rekreative benyttelse af området og skabe flows, der respekterer landskab og natur? Og hvordan kan man øge muligheden for at være i naturen i området over døgn, ugen og året?
6. Hvordan kan udviklingen i Kongelunden og den rekreative benyttelse af natur og landskab ske på en nænsom måde, så området ikke tivoliseres og bevidstheden om landskabs- og naturkvaliteter højnes?
7. Hvordan kan vi gentænke og opdatere Mindeparkens legeplads og fitness-område? Hvor og hvordan kan en ny legeplads placeres og indgå i helheden i Kongelunden?

Naturen og landskabet som grundlag og ramme for Kongelunden

Naturen og landskabet i Kongelunden er en del af et større sammenhængende skov- og kystlandskab, som strækker sig fra den tætte midtby og ud i det åbne land. Kongelunden rummer storslåede naturkvaliteter og mange forskellige rekreative muligheder med bl.a. skove, parker, søer og strand, samt særlige kulturhistoriske elementer. Den bynære natur i Kongelunden er et trin mellem byen og de sydligt beliggende skove, og med sine mange attraktioner og bynære beliggenhed, kun to km. fra Aarhus banegård og tre km. fra Domkirken i Aarhus Midtby, er Kongelunden et velbesøgt frirum for mange aarhusianere og turister.

Kongelunden ligger på Aarhus Ådals sydlige skråning, og områdets landskabstræk afgrænses af den omgivende by mod nord og af skovtrækket mod syd. Terrænet er tydeligt og varieret og stiger fra det nordlige område med søerne op til udsigtshøjen syd for Jydsk Væddeløbsbane, hvor der er udsigt over Aarhus Bugt. De gamle skove, der gennemskæres af vandløb, som løber ud i bugten, kystlandskabet med en smal forstrand og markante skråninger er karakteristiske i Aarhus og for Kongelundens område.

Kongelundens årelange historie har stor betydning for områdets naturværdi, da den lange kontinuitet har betydning for, at der i skoven findes flere rødlistede arter, bilag IV-arter og § 3-områder. Den gamle skov indeholder en række områder med særlig høj naturværdi, og når man bevæger sig rundt i området, vil man kunne opleve for eksempel flere arter af flagermus, flammet orangelav, krybende silkeemos, orkideer som skov-hullæbe og butsnudet frø. Området indeholder flere § 3-områder såsom engarealer, søer og moser, som har et højt naturpotentiale.

Naturen er grundlaget og rammen for Kongelunden som et elsket besøgsområde i Aarhus og skal bevares og fremtidssikres, så naturen og kvaliteterne i området kommer flere til gode.

Balancen mellem beskyttelse og benyttelse af Kongelundens natur

En del af Kongelundens naturområder har potentiale til at kunne åbnes op for en større rekreativ benyttelse, mens andre områder er sårbare over for mange besøgende (se bilag 1). Udviklingsplanens strategi for udvikling af de natur- og landskabsmæssige kvaliteter i Kongelunden skal både medvirke til beskyttelse af naturen, herunder den meget gamle skov i området, og samtidig skal den vise, hvordan Kongelundens mindre sårbare naturområder kan tilføres nye faciliteter og udvikles nænsomt, så de kan formidles, nydes og benyttes af flere besøgende end i dag.

Helhedsplanlægning og klimatilpasning

Kongelunden er et område med store terrænforskelle, og derfor er strømningsveje og overfladevand et vigtigt element i udviklingsplanen, som skal samtænkes med omkringliggende klimatilpasningsprojekter og helhedsplaner. Der forventes en regnvandsdispositionsplan for Kongelunden i 2022, som hægter sig på fremtidig klimatilpasning og adskillelse af kloaksystemerne i Viby. Det forventes, at regnvand fra Viby-området, vest for Kongelunden, i fremtiden skal afledes til Svanedam i Kongelunden, under hensyntagen til naturværdierne i dammen. Viby Renseanlæg forventes

at skulle nedlægges, så spildevand fra Viby i fremtiden skal ledes til rensningsanlæg på Tangkrogen. I den endelige udviklingsplan, efter parallelopdraget, skal der ske en nøjere koordinering og kvalificering af forslag til håndtering og rekreativ anvendelse af regnvand i Kongelunden.

Kunst og kultur som et element i helhedstænkningen i Kongelunden

Kongelunden har områder, som kan rumme mange mennesker, aktivitet og store armbevægelser. Der afholdes meget forskellige events i området, som trækker mange aarhusianere og besøgende ud under Kongelundens trækrone og høje himmel. DHL Stafet, Sculptures by the Sea, koncerter og meget mere er eksempler på, hvordan kunst, kultur, musik og sport kan være med til at åbne Kongelunden op og demokratisere området. I fremtiden kan kunstneriske og kulturelle indslag være virkemidler for at gøre Kongelunden et endnu mere kendt og yndet udflygtsmål for både aarhusianerne, deres naboer og byens internationale gæster.

Kunst kan indtænkes som et strategisk element i helhedstænkningen i udviklingen af Kongelunden, og blive en del af konkrete projekter som for eksempel vejvisning, formidling, rekreative funktioner og flow mellem anlæg mm. og i forbindelse til den omkringliggende by. I det videre arbejde med færdiggørelsen af udviklingsplanen efter parallelopdraget, bør der skabes fokus på sammenhæng mellem en strategi for kunst i Kongelunden og den kommende kunststrategi for strækningen langs kysten mellem Tangkrogen og Aarhus Ø, som Aarhus Kommune forventes at skulle udarbejde.

Handlerum for udvikling af Kongelundens natur -og landskabskvaliteter

Kongelundens naturværdier medfører en række bindinger og restriktioner, der sikrer naturbeskyttelse, når anvendelsen af området øges som følge af udviklingen af nye faciliteter og forbindelser i området. Store dele af Kongelundens område er udpeget til bynær fredskov og §25-skov. Det medfører særlige krav til mulige anlæg og projekter, som i fredskov er underlagt Skovloven og skal understøtte og tilpasses naturen.

Ifølge Miljøstyrelsen kan der uden dispensation for eksempelvis anlægges trampede stier, skilte, informationstavler, bålpladser, shelters, legepladser, udsigtstårne, skulpturer og anden kunst – det afgørende er, at anlæg er af beskeden omfang og i en udformning med hensyn til størrelse, materialer og farver, som falder naturligt ind i omgivelserne, og som tilgodeser den almindelige skovgæst. Projekter af større omfang, end de nævnte ovenfor, vil forventeligt kræve en dispensation fra Miljøstyrelsen. Lovteksten foreskriver, at det også er mængden af aktiviteter og anlæg inden for et begrænset område, der kan have betydning for om "det næste" projekt vil kræve tilladelse, uanset at den står på listen af eksempler ovenfor. Yderligere skal man være opmærksom på, at det er vanskeligt at få tilladelse til belysning i fredskov til for eksempel stier eller lignende.

Ud over fredskov og §25-skov er der i området andre typer af beskyttet natur: Strandbeskyttelse, skovbyggelinjer, beskyttede vandløb, beskyttede sten- og jorddiger samt fredede fortidsminder og anlæg med kulturhistorisk byggeri (se bilag 1).

Bygninger i området

SOK-bygninger

I Havreballeskov har Forsvaret to anlæg med kontorbygninger og tilhørende bunkere. Bygningerne har tidligere været anvendt af Søværnet til overvågning af danske farvande. Bygningerne kan tænkes ind i Kongelundens udviklingsplan på længere sigt med bud på ny anvendelse, med øje for den særlige placering i skoven og begrænsninger i fredskov og kystnærhed.

Donbækhusene

I Mindeparken ligger to bygninger ved Donbækken, som indtil for nyligt har været benyttet til mandskabsrum og opbevaring af materiel for Aarhus Kommunes drift af de grønne områder. Bygningerne er i dårlig stand og forventes at blive rømmet, men kan i udviklingsplanen komme i spil til ny anvendelse.

Bolig i Forsbotanisk Have og Havreballeskovvej 20

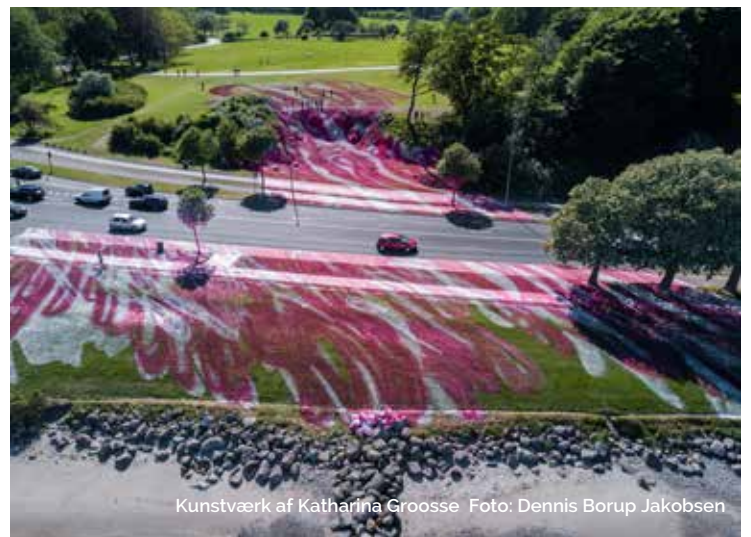
Disse bygninger bruges af kommunens skovfoged og folk, der drifter skovene. Inden for en årrække vil disse funktioner udgå, og der kan tænkes en ny anvendelse af bygningerne.

Observatoriestien 1A og 1B

Vest for kastegården ligger to klubhuse på Observatoriestien, som i dag benyttes af Aarhus 1900 m.fl. Klubhusene kan indgå i udviklingsplanens helhedstænkning til ny anvendelse eller funktionen kan flyttes til en ny placering.

Iskiosk og tidligere toiletbygning på Filtenborgs Plads

Iskiosken på hjørnet af Kongevejen og Skovbrynet er en af Danmarks ældste og en del af den historiske fortælling om Kongelunden som udflugtsmål i Aarhus. Kiosken står tom i dag og trænger til renovering. Sammen med den stråttækte toiletbygning på Skovbrynet, kan de to bygninger beskrives i Kongelundens helhed med forslag til ny anvendelse.

Kunstværk af Katharina Groosse Foto: Dennis Borup Jakobsen

Vi vil udvikle Kongelundens infrastruktur, så området fungerer både til hverdag og events

Arbejdsspørgsmål

1. Hvordan kan Aarhus Kommunes kommende trafikstrategi for Kongelunden udmøntes i en fysisk plan for trafik og parkering for alle transportformer – fodgængere, cykler, biler og busser? Hvor skal der være cykelparkering, parkering/eventparkering og afsætning for offentlig transport/shuttlebusser?
2. Hvordan indrettes og udformes vej- og stinettet, så der opnås den bedst mulige trafiksikkerhed, tilgængelighed, tryghed og trafikafvikling?
3. Hvordan håndteres udfordringen med spidsbelastning på trafik og parkering i området ved arrangementer og events? Herunder blandt andet: Hvordan kan der konkret skabes permanent eventparkering på Jydsk Væddeløbsbanes indre areal på en måde, som både tager hensyn til hestene og de bilister, der skal parkere og færdes trygt til og fra området til fods? Hvordan kan vi arbejde med nudging eller adfærdsregulerende tiltag, der motiverer folk til at gå eller cykle til området, når der er fodboldkampe eller andre events?
4. Hvordan indarbejdes Nyt Stadions adgangsforhold i den samlede vej- og stistruktur - både internt og til det omgivende vejnet?
5. Hvordan skabes der en infrastruktur, som både forbinder de enkelte funktioner i området, og som samtidig gør, at flere funktioner kan udnytte og bruge den? Hvordan skabes der velafbalancerede flows og tryk samfærdsel for forskellige typer af trafikanter i Kongelunden?
6. Hvor placeres arealer til bil- og cykelparkering, taxaholdepladser, busholdepladser, afsætningspladser og shuttlebusser, og hvordan forbedres forholdene for den kollektive trafik?
7. Hvordan bruges områdets veje og stier bedst muligt til pendlings-, events- og rekreative formål og både for bilister, busser, fodgængere og cyklister?
8. Hvordan sikrer vi os, at planen for trafik og parkering er robust over for fremtidige ændringer i behov, adfærd og teknologier?

Foto: Axel Schütt/Stiften

Trafik og parkering i Kongelunden

Kongelunden er omsluttet af nogle af Aarhus Midtbys store indfaldsveje - Marselis Boulevard, Jyllands Allé og Oddervej/ Strandvejen. En række fordelingsveje løber igennem området og giver anledning til en del gennemkørende trafik, særligt på Kongevejen og Marselisborg Grønnevej. Flere punkter i området betjenes af bybusnettet og regionale busruter med stoppesteder tæt på Kongelunden. Området er desuden gennemskåret af både primære og rekreative cykelruter. Kongelunden er i det hele taget meget anvendt af cyklister - både dem, der pendler i hverdagen, og dem, der søger skov og strand i weekenden.

Trafik- og parkeringsmæssigt skal der i udviklingsplanen beskrives, hvordan der kan skabes en fremtidig trafikstruktur for alle transportformer, som gør det sikkert og overskueligt at færdes i området, både hvis man er på besøg eller på gennemfart. Trafikstrukturen skal kunne fungere både i dagligdagen og ved events, og den skal være forbundet til den kollektive infrastruktur og det omkringliggende vejnet med en god trafikafvikling og tilgængelighed, på en sikker og tryk måde.

I Kongelunden afholdes der events og arrangementer året rundt i Tivoli Friheden, på Ceres Park, i idrætsparken, og i sommerhalvåret også i skoven, i Mindeparken og på det tilstødende eventområde på Tangkrogen. Frekvensen af events forventes at blive øget bl.a. med et nyt fodboldstadion og med Tivoli Frihedens projekt for en ny friluftscene, som forventes ibrugtaget i foråret 2022, og desuden muligheden for en senere udvidelse med indendørs koncertfacilitet.

Der skal derfor arbejdes med en forbedring af den trafikale situation for alle transportformer, så det samlede område er robust over for det stigende antal årlige arrangementer og den øgede aktivitet, og så det bliver mere attraktivt at benytte den kollektive trafik eller lettere at vælge at gå eller cykle, når man skal besøge Kongelunden.

Parkeringskapaciteten i området i dag er opgjort til ca. 1.700 bilparkeringspladser og ca. 500 cykelparkeringspladser, inkl. ved Tangkrogen (se bilag 3). Kapaciteten for bilparkering er opgjort inklusiv den eksisterende parkering på Tangkrogen (400 pladser), som forventes udvidet i forbindelse med planerne for omdannelse af Tangkrogens område, eksklusiv den ikke-permanente event-skråparkering langs Kongevejen og uden at medtælle parkering i de omkringliggende boligområder (se bilag 3).

Ud over de ca. 1.700 eksisterende parkeringspladser arrangeres der ved større arrangementer eventparkering på Jydsk Væddeløbsbanes baneareal med tilkørsel fra Carl Niensens Vej. Kapaciteten anvendes i dag kun ved de allerstørste events, en til to gange om året. Her kan der være op til ca. 2.000 parkeringspladser på selve væddeløbsbanen. Ved etablering af nye bilparkeringspladser i Kongelunden skal det indtænkes, at pladserne skal kunne bruges af alle de forskellige funktioner og faciliteter i området, og at adgangsforholdene er gode, både med hensyn til trafikikkerhed og trafikafvikling ind og ud af området.

Ved arrangementer og events i området opleves et betydeligt pres på de omkringliggende boligområder nord, syd og sydvest for Kongelunden, hvor mange besøgende parkerer ved besøg i Kongelunden. Dette er til gene for mange af beboerne i de omkringliggende områder og en mulig risiko, da der mange af boligvejene ikke vil være plads til kørsel for udrykningskøretøjer ved tæt parkering i begge vejsider. Da der ved større events må forventes mangel på bilparkering i området, skal der indtænkes planer eller metoder for begrænsning af parkering på villavejene i nabo-områderne og for begrænsning af den parkeringssøgende trafik, for eksempel ved etablering af parkeringshenvisningssystemer, information, beboerparkering, restriktioner eller ved personer, som dirigerer trafikken. Det forventes, at der i fremtiden etableres beboerparkering i Marseliskvarteret/ boligområderne, der støder op mod Kongelundens område.

Kommende strategi for trafik og parkering i Kongelunden

Aarhus Kommunes kommende strategi for trafik og parkering i Kongelunden forventes at anvise, at parkeringskapaciteten i Kongelunden skal øges med yderligere 1.000-1.200 parkeringspladser. Pladserne skal etableres i Kongelundens område og bidrage til at dække parkeringsbehovet for det stigende antal gæster, som følge af øget kapacitet, samtidighed og hyppighed i arrangementer og events. De nye 1.000-1.200 parkeringspladser i Kongelunden skal som udgangspunkt etableres dels som en permanent og tilgængelig eventparkering på Jydsk Væddeløbsbanes indre areal, og kan derudover etableres som permanent skråparkering på Kongevejen, eller beskrives som andre parkeringsløsninger i Kongelundens område. Dette er løsninger, der antages at kunne realiseres inden for eksisterende projektøkonomi.

Den kommende strategi forventes at foreskrive, at det skal blive mere attraktivt at gå eller benytte cyklen som transportmiddel til Kongelunden. Det skal ske ved at fastholde de primære og rekreative cykelruter igennem området og ved udbygning af den eksisterende stiinfrastruktur, samtidig med at antallet af cykelparkeringspladser tæt på stadion og Kongelundens øvrige destinationer øges og forbedres, så det er nemt og trygt at parkere tæt på arrangementerne. Der skal i udviklingsplanen gives forslag til placering og antal af cykelparkeringspladser, i sammenhæng med funktioner, hvor der oftest er behov for pladserne: ved stadion, Mindeparken og Tivoli Friheden.

Den kommende strategi forventes også at have et stort fokus på, hvordan det kan gøres mere attraktivt at benytte kollektiv transport, og hvordan det kan gøres til en endnu bedre oplevelse at ankomme gående eller med kollektiv transport til Kongelunden. Det kan være ved øget frekvens på busruterne, ændring af placering af stoppesteder, forbedring af vejvisning, overblik over gåafstande, øget tilgængelighed på stier, eller ved at styrke stiforbindelserne til stoppesteder og transportknudepunkter som for eksempel på Harald Jensens Plads, Jyllands Allé, Filtenborg Plads eller til Aarhus Banegård. Forbindelser for de bløde trafikanter bør blive mere trygge, tydelige og en del af oplevelsen i Kongelunden. Der skal også arbejdes med udpegning af områder for afsætnings- og busholdepladser, så man i fremtiden kan arbejde med at muligheden for, at shuttlebusser i højere grad kan indgå i transporten til events i området. På samme måde skal der arbejdes med at sikre afsætningspladser for turistbusser, taxa og bycykler.

For at kunne afvikle events og arrangementer i Kongelunden skal der sikres, at vej- og stinettet er udformet og indrettet så servicekørsel til de forskellige funktioner, både i dagligdagen og ved større events, er mulig og kan foregå under trygge rammer på både det interne og på det omkringliggende vejnet. Her tænkes især på tilkørsel af lastvogne til Tivoli Friheden, Nyt Stadion, Mindepark og Ceres Arena ved koncerter og andre events, men det gælder generelt for hele området.

De forskellige arrangører skal opfordre deres gæster til at anvende den kollektiv trafik, cykle eller komme til fods – især ved større arrangementer. Det er både af hensyn til de begrænsede fysiske forhold i området, men også af hensyn til den samlede trafikikkerhed og for at bidrage til at nå målene i Klimahandlingsplanen. Både arrangørerne og kommunen skal informere bedre om mulighederne for transport til og fra området, f.eks. ved skiltning, på hjemmesider, oversigtsplaner og orientering om transportmuligheder, når billetten købes.

Der er i projekt Kongelundens økonomi øremærket 50 mio. kr. til infrastruktur.

Inspiration fra visionskonkurrencen

I visionskonkurrencen viste flere forslag en bearbejdning af gamle og nye forbindelser og forslag om at lave tydelige indgangssituationer ved at etablere eller styrke vigtige akser, portaler, pladser og "porte". Udover et stort fokus på forbindelser til og fra Kongelunden, blev der i andre forslag fra visionskonkurrencen lagt meget stor vægt på flow og bevægelse gennem området.

Flere forslag viser, hvordan der kan etableres et nyt sammenhængende og sammenbindende stisystem rundt i området. Et greb, som går igen i mange forslag, er at lave "en rød tråd" gennem hele Kongelunden med både indre og ydre stiforbindelser. Der ses bl.a. eksempler på temaruter, hævede broer, boardwalks, loops og pladser med integrerede, skulpturelle elementer, der iscenesætter bevægelsen rundt i området og samtidig danner scene for andre typer af oplevelser.

Dyk ned i alle de indkomne forslag her: <https://kongelunden.aarhus.dk/deltag/udbud-og-konkurrencer/afsluttede-udbud-og-konkurrencer/#2>

Betingelser

Udskriver af parallelopdraget

Udskriver af parallelopdraget er Aarhus Kommune. Ansvarlig for parallelopdragets gennemførelse er Kongelundens Sekretariat. Grandville bistår Kongelundens Sekretariat med gennemførelse af parallelopdraget.

Parallelopdragets form og rådgiverholdenes ydelse

Parallelopdraget gennemføres med deltagelse af tre tværfaglige rådgiverhold, der er udvalgt efter EU-udbud af 3 parallelle rammeaftaler.

Foruden forpligtelsen til i parallelopdraget at udarbejde et forslag til en udviklingsplan for Kongelunden indeholder hver af rammeaftalerne en option på, efter afslutning af parallelopdragsprocessen at levere rådgivning til færdiggørelse af udviklingsplanen.

Opgaverne i forbindelse med færdiggørelse af udviklingsplanen vil som udgangspunkt blive tildelt det rådgiverhold, hvis forslag til udviklingsplan (resultatet af parallelopdraget) er vurderet til at være det bedste ud fra en samlet vurdering heraf i henhold til bedømmelseskriterierne. Ordregiver vil dog kunne inddrage de to øvrige rådgiverhold i forbindelse med delelementer i udviklingsplanen, hvis disse rådgiverhold har afleveret løsninger i parallelopdraget for enkelte elementer og/eller delområder, der isoleret set er vurderet at have særlige kvaliteter.

Deltagende rådgiverhold

Følgende rådgiverhold deltager i parallelopdraget (alfabetisk rækkefølge):

- **Rådgiverhold 1: Holscher Nordberg** (underrådgivere: Kragh og Berglund, OVJ arkitekter, Hele Landet, SPVI, Kristian Raun Thomsen, Rikke Øxner, Christina Mathiesen).
- **Rådgiverhold 2: Sted** (underrådgivere: Gjøde & Partnerne Arkitekter, Keingart, AFRY, Anders Busse).
- **Rådgiverhold 3: Tredje Natur** (underrådgivere: Norrøn, Urban Goods, Valentin Trafik).

De i tilbuddet anførte projektledere og nøglepersoner forventes at medvirke i parallelopdraget.

Såfremt et rådgiverhold ser sig nødsaget til at foretage ændringer i forhold til de oplysninger, som er afgivet i forbindelse med afgivelse af tilbud, eksempelvis i forhold til rådgiverholdets nøglemedarbejdere, skal projektlederen informere Kongelundens Sekretariat, som skal godkende ændringerne. Denne forpligtelse gælder indtil den endelige aflevering af forslaget. Udskiftning af nøglemedarbejdere er ivotrigt omfattet af kontraktens regler.

Materiale

De deltagende rådgiverhold er forpligtet til at sikre sig, at de har modtaget det komplette program og bilagsmateriale for parallelopdraget og rette henvendelse til Grandville, hvis dette ikke er tilfældet.

Tidsplan

Parallelopdraget gennemføres i perioden februar 2022 - august 2022.

Forventet tidsplan for parallelopdraget er:

01.02 2022	Udsendelse af program og bilagsmateriale til deltagere i parallelopdraget
08.02 2022	Opstartsmøde og besigtigelse
19.03 2022	Status for delaflevering 1 fremsendes mhp. bedømmelsesudvalgets forberedelse
22.03 2022	Workshop 1/delaflevering 1
24.04 2022	Status for delaflevering 2 fremsendes mhp. bedømmelsesudvalgets forberedelse
27.04 2022	Workshop 2/delaflevering 2
01.06 2022	Aflevering og præsentation af forslag
Juni-august	Evaluering af forslag og udarbejdelse af bedømmelsesrapport
August 2022	Offentliggørelse af resultat (forventet) Udstilling af forslag og dialog med borgere og andre interessenter

Der tages forbehold for, at der kan forekomme ændringer.

På de to workshops og ved præsentationen af den endelige aflevering deltager bedømmelsesudvalget samt repræsentanter for Kongelundens interessenter

Det samlede materiale består ved opstart af parallelopdraget af:

- Rådgiveraftalen med bilag.
- Nærværende program for parallelopdraget.
- Bilag til programmet (tilgængelige på Ethics).

Materialet er tilgængeligt i digital form på Ethics fra d. 1. februar 2022 kl. 08.00.

Materialet suppleres undervejs i parallelopdraget af:

- Notater fra opstartsmøde, workshop 1 og workshop 2.
- Spørgsmål og svar.
- Evt. andet materiale.

Proces, opgave og afleveringskrav

Opstartsmøde og besigtigelse

På opstartsmødet vil der blive arrangeret en fælles besigtigelse af Kongelunden med en grundig introduktion til området og processen for parallelopdraget. Efterfølgende vil der være mulighed for at stille spørgsmål og drøfte program for parallelopdraget med Kongelundens Sekretariat og Grandville.

Der udsendes et program for opstartsmødet til de tre rådgiverhold inden mødet. Det forventes, at de tilbudte nøglepersoner deltager i opstartsmødet og besigtigelsen.

Opgave og afleveringskrav

I det følgende beskrives proces, opgaver og konkrete afleveringskrav for hhv. workshop 1, workshop 2 og den endelige aflevering og præsentation:

Afleveringskrav til workshop 1

På workshop 1 skal rådgiverholdene aflevere og individuelt præsentere deres indledende bud på en helhedsplan for disponering af og sammenhæng mellem Nyt Stadion og Kongelundens øvrige idrætsanlæg og eksisterende funktioner, samt bud på nye funktioner og destinationer i Kongelunden. Planen skal desuden, på et overordnet niveau, illustrere rådgiverholdets indledende bud på hhv. en strategi for udvikling af de natur- og landskabsmæssige kvaliteter i Kongelunden og et bud på en udmøntning af Aarhus Kommunes kommende strategi for trafik og parkering i Kongelunden (som omtalt på side 38).

Delafleveringen skal ske i form af en 35 min. mundtlig præsentation, efterfulgt af 25 min. drøftelse med bedømmelsesudvalget af forslaget. Der udsendes nærmere information om mødetidspunkter.

Med henblik på at illustrere deres indledende forslag til disponering af funktioner og sammenhænge for bedømmelsesudvalget skal rådgiverholdene også medbringe foreløbige volumener, fysiske markeringer eller lignende, som kan placeres på et printet kort (1:1000), som stilles til rådighed i præsentationslokalet (se også side 42).

Bedømmelsesudvalget forbereder feedback, som rådgiverholdet får tilsendt skriftligt efter workshop 1.

Det endelige workshopformat afhænger af COVID 19-situationen. Der skal dog påregnes fysisk fremmøde i Aarhus.

Med henblik på at give bedømmelsesudvalget mulighed for at forberede sig på spørgsmål til rådgiverholdene, skal der tre dage forud for workshop 1 (via Ethics), dvs. d. 19.03.2022 kl. 12.00, afleveres en foreløbig version af præsentationen. Rådgiverholdene må gerne arbejde videre med præsentationen efter aflevering af status og frem til workshop 1.

Både den foreløbige og den endelige version af præsentationen afleveres i pdf-format egnet til præsentation på skærm/projektor. Det henstilles til deltagerne, at omfanget af præsentationen ikke overstiger 30 slides.

Afleveringskrav til workshop 2

På workshop 2 skal rådgiverholdene aflevere og præsentere deres viderebearbejdede bud på en helhedsplan og strategier efter workshop 1, samt et overordnet bud på et økonomisk overslag og forslag til en tids- og etapeplan for realisering af de skitserede delprojekter/åbningstræk (se nærmere beskrivelse af delprojekter og økonomi side 42-44). Der kan i øvrigt ske en præcisering af forventningerne til afleveringen ifm. bedømmelsesudvalgets skriftlige feedback efter workshop 1.

Delafleveringen på workshop 2 skal ske i form af en 45 min. mundtlig præsentation, efterfulgt af 45 min. drøftelse med bedømmelsesudvalget af forslaget.

Med henblik på at illustrere det bearbejdede forslag til disponering af funktioner og sammenhænge for bedømmelsesudvalget, skal rådgiverholdet også medbringe foreløbige volumener, fysiske markeringer eller lign. til at placere på et printet kort, som stilles til rådighed i præsentationslokalet (se også side 40).

Bedømmelsesudvalget forbereder feedback, som rådgiverholdet får tilsendt skriftligt efter workshop 2.

Det endelige workshopformat afhænger af COVID 19-situationen. Der skal dog påregnes fysisk fremmøde i Aarhus.

Med henblik på at give bedømmelsesudvalget mulighed for at forberede sig på spørgsmål til rådgiverholdene, skal der tre dage forud for workshop 2 dvs. d. 24.04.2022 kl. 12.00, afleveres en foreløbig version af præsentationen. Rådgiverholdene må gerne arbejde videre med præsentationen efter aflevering af status og frem til workshop 2.

Både den foreløbige og den endelige version af præsentationen afleveres i pdf-format til præsentation på skærm/projektor. Det henstilles til deltagerne, at omfanget af præsentationen ikke overstiger 40 slides.

Afleveringskrav til den endelige præsentation

Hvert af rådgiverholdene skal til den endelige præsentation aflevere et samlet forslag til en udviklingsplan for Kongelunden. Med afsæt i visionen, de strategiske pejlemærker for Kongelundens udvikling, samt de fire hovedprincipper, som er beskrevet i programmet for parallelopdraget, skal rådgiverholdene præsentere et forslag til en langsigtet, fysisk helhedsplan, samt planer og strategier for, hvordan Kongelunden kan udvikles både på kort og lang sigt.

Forslaget til udviklingsplanen skal rumme:

- En langsigtet, fysisk helhedsplan for disponering af og sammenhæng mellem Nyt Stadion og øvrige idrætsanlæg samt eksisterende og nye funktioner og destinationer i Kongelunden.
- En sammenhængende plan og strategi for udviklingen af de natur- og landskabsmæssige kvaliteter i Kongelunden.

- En plan for trafik og parkering i Kongelunden, som udmønter Aarhus Kommunes kommende strategi.
- Derudover forventes det, at rådgiverholdene leverer en overordnet redegørelse for økonomien i de skitserede delprojekter samt et forslag til en tids- og etapeplan for realisering af de skitserede delprojekter og nye destinationer, der skal udgøre åbningstræk for områdets udvikling.

Forslaget til udviklingsplanen skal indeholde et overordnet, men konkret forslag til den fysiske disponering af:

- Hele udviklingsplanområdet, inkl. væsentlige relationer til naboområderne.
- Udvalgte delområder.

De udvalgte delområder omfatter:

- 01 Aarhus Idrætspark, hvor der ønskes forslag til en overordnet disponering af hele området samt mere konkrete forslag til:
  - Ny placering af anlæg for atletik.
  - Ny placering af Team Danmark Center.
- 02 Mødet med byen / Stadion Allé / Parkeringspladsen ved Stadion Allé, hvor det er relationen til byen og bymidten, samt synligheden og tilgængeligheden til attraktionerne i området, der er i fokus.
- 03 Kongelundens møde med kysten, hvor det er de store landskabelige relationer, som er i fokus.
- 04 Kirkeskov / Forstbotanisk Have, hvor det er naturoplevelser, ro og fordybelse, som er i fokus.

Der forventes kun detaljerede forslag til delområde 1 - Aarhus Idrætspark og ét af de øvrige tre delområder.

På tværs af delområderne skal forslaget beskrive, hvordan strategierne og programmets fire hovedprincipper foreslås udmøntet i den fysiske disponering.

Det skal understreges, at forslaget – uanset, at der i delprojekter er fokus på delområder – skal forholde sig til hele Kongelunden.

Rådgiverholdene skal i deres besvarelser levere overbevisende forslag til Kongelundens udvikling, som svarer på de specifikke krav til aflevering, der er beskrevet på side 41-45. Arbejdsspørgsmålene, der er angivet under hvert hovedprincip (side 16, 20, 30 og 34) har til formål at hjælpe rådgiverholdene igang med besvarelsen. Det er forventningen, at hovedprincipperne er afspejlet i rådgiverholdenes forslag til udviklingsplanen. Det er ikke et krav, at alle arbejdsspørgsmål besvares i detaljer, men det forventes, at

rådgiverholdene forholder sig til arbejdsspørgsmålene på et overordnet niveau i deres besvarelse.

Rådgiverholdet skal give en mundtlig præsentation af forslaget. Den endelige præsentation den 1. juni må maks. vare 35 minutter.

Det forventes, at rådgiverholdene lytter til og arbejder med den feedback, de får af bedømmelsesudvalget undervejs i paralleloprødet, og at dette kan aflæses i de endelige forslag.

Materialet, som skal afleveres til den endelige præsentation forventes at bestå af:

En fysisk aflevering bestående af:

- **12 stk. A3 mapper** i liggende format med forslagets samlede tegningsmateriale, tekst, økonomi mv. Mappens omfang må max være 40 sider med print på for- og bagside. I mappen skal indgå: Plan, strategier, mindst tre visualiseringer eller anden type af rumlig illustration, planudsnit for delområder, illustrationer, diagrammer og tekst, samt tids- og etapeplan og økonomisk overslag for de udvalgte delprojekter/åbningstræk.
- **Max 5 plancher** i A0 højformat opklæbet på skum med tydelig ophængningsplan og identifikation af rådgiverholdet. Plancherne skal præsentere og illustrere forslaget i sin helhed, men behøver ikke at indeholde alt materiale, som indgår i A3-mappen. Plancherne må ikke indeholde materiale, som ikke fremgår af mappen.
- **Volumener eller lign. markører, som kan placeres på et kort over området i skala 1:1000.** Der forventes kun enkle elementer i skum el. lign. og ikke en gennemarbejdet præsentationsmodel. Kongelundens Sekretariat stiller et printet kort af hele Kongelunden til rådighed, og afleveringskravet er således kun volumener for idrætsanlæg eller andre nye funktioner og destinationer, der indgår i forslaget.

De specifikke krav til planen er: Forslaget skal rumme én samlet fysisk plan (oversigtsplan i 1:2500), som viser forslagets disponering af funktioner og forbindelser, destinationer, infrastruktur, parkering mv. for hele Kongelunden. Illustrationen vil være bærende i formidlingen af forslaget og skal kunne skaleres fra visning i 1:2.500 på plancherne til visning i A3-format.

Hvis eksisterende funktioner, for eksempel eksisterende idrætsanlæg, parkeringspladser, legepladser eller lignende berøres i forslaget, skal der redegøres herfor, og - medmindre andet er specificeret i programmet - skal der peges på nye løsninger for disse.

I forslaget skal indgå svar på, hvordan der skabes balance i trafik- og parkeringssituationen i Kongelunden ved events.

2

1

3

4

1:10.000

--- Udviklingsplanens område

— Delområder

Det er en præmis for forslagene, at der skal anvises en placering af 1.000-1.200 nye parkeringspladser indenfor området. Forslaget skal vise, hvordan der kan skabes eventparkering på Jydsk Væddeløbsbanes indre areal, som er tænkt sammen med adgangsforhold for biler, cyklister og gående og som tager hensyn til hestene. Det er en præmis for forslaget, at Kongelundens nye parkeringskapacitet ikke må findes i naboområderne, og forslagene skal rumme argumentation for, hvorfor forslaget ikke kommer til at øge presset på naboområderne.

I forslaget skal også indgå et forslag til, hvordan vi kan gentænke og opdatere Mindeparkens legeplads og fitness-område og/eller placere en muligvis pædagogisk ledet legeplads et andet sted i området, som kan blive en del af Kongelundens identitet, og som kan invitere til leg og aktivitet for alle børn - og voksne - uanset fysik, evner og alder, og på alle årstider.

De specifikke krav til strategier er: Forslag til strategier for, hvordan visionen for Kongelunden, de strategiske pejlemærker og programmets fire hovedprincipper kan omsættes til en udviklingsplan. Strategierne skal beskrives i tekst og skal desuden understøttes af relevante diagrammer og illustrationer.

De specifikke krav til forslaget til de udvalgte delområder/åbningstræk er: Forslaget illustreres med tekst, plantegninger og åbningstræk i skala 1:1000 suppleret med relevante udsnit i mindre skala, diagrammer, snit, rumlige skitser/visualiseringer/referencefotos mv. Der stilles ikke krav til detaljeniveauet af (plan)tegningerne, men det forventes at illustrationerne er letforståelige og formidlingsegne også over for ikke-fagfolk. Forslagene til de udvalgte delområder forventes at vise hvordan projekternes strategier og visioner for den samlede udvikling af Kongelunden, konkret manifesterer sig i konkrete projekter og åbningstræk.

De specifikke krav til økonomien er: Af hensyn til sammenligneligheden defineres en økonomisk ramme på i alt kr. 25 mio., som deltagerne skal disponere ift. åbningstræk i de udvalgte delområder. Det skal understreges, at dette beløb på ingen måde afspejler et konkret budget eller en reservation til de pågældende anlæg, men udelukkende har til formål at sikre, at forslagene kan vurderes på samme målestok – samt at Aarhus Kommune, og de øvrige aktører i området med udviklingsplanen som grundlag har konkrete og realistiske muligheder for at realisere de foreslåede åbningstræk, inden for en overskuelig tidshorisont.

Det er Aarhus Kommunes forventning, at forslaget til udviklingsplanen både er ambitiøst og realistisk – herunder at det er økonomisk realiserbart. Den økonomiske realiserbarhed er et vidt begreb, og da der pt. ikke er afsat konkrete beløbsrammer til store anlæg ud over Nyt Stadion, kan der

ikke beskrives en konkret økonomisk ramme for realisering af udviklingsplanen som helhed. Det forventes dog, at forslaget udpeger relevante åbningstræk i de udvalgte delområder, som kan realiseres inden for en tidshorisont på ca. 5 år. Åbningstrækkene skal pege frem mod en langsigtet udvikling af Kongelunden, men skal samtidigt på kort sigt sikre en reel, synlig og mærkbar effekt.

Ud over stadion kan det forudsættes, at et nyt atletikstadion samt Team Danmark Center vil være omfattet af en særskilt økonomi. Der er endnu ikke sat beløb på disse projekter, og det forventes ikke, at deltagerne udarbejder konkrete økonomiske overslag for disse delprojekter.

Der skal afleveres et overordnet, men realistisk anlægs-overslag, der kan sandsynliggøre, at delprojektet/åbningstrækket kan realiseres inden for den økonomiske ramme på 25 mio. kr. Der stilles ikke formkrav til detaljeringensniveauet eller opbygningen af overslaget, som dog skal være inkl. (skønnede) udgifter til rådgivning og uforudsete udgifter.

Derudover er der afsat 50 mio. kr. til infrastruktur i Kongelunden i bred forstand. Det kan være veje og parkeringspladser, men også fx stier. Deltagerne skal i udviklingsplanen forholde sig til, hvordan disse midler kan disponeres og prioriteres.

En **digital aflevering** bestående af:

- To pdf-filer med plancherne i henholdsvis høj og lav opløsning. Plancherne skal afleveres som webtilgængelige pdf-filer.
- To pdf-filer med A3-mappen i henholdsvis høj og lav opløsning. Mappen skal afleveres som webtilgængelige pdf-filer.
- Alle diagrammer, tegninger, visualiseringer og lign. skal afleveres som individuelle filer i jpeg-format i høj opløsning til brug i bedømmelsesrapport og evt. presse.
- Fil med navneseddel til bedømmelsesrapport mv: Firmanavn på hovedrådgiver, alle underrådgivere og eventuelle konsulenter / angivelse af ophavsret / rådgiverholdets kontaktperson: Adresse, mobilnummer, samt emailadresse. Navnesedlen bruges blandt andet til korrekt kreditering i bedømmelsesrapporten mv. Derfor skal der angives korrekte firmanavne, ophavsrettigheder, medarbejdere, titler osv.
- Resume af forslagets væsentligste elementer (max 1 side tekst).
- Præsentation til præsentationsmøde i PowerPoint eller pdf-format afleveres sammen med det øvrige materiale. Den afsluttende præsentation skal afleveres som formidlingseget og webtilgængelig pdf-præsentation.

Det digitale materiale må ikke være zippet og skal være uploadet på Ethics senest d. 1.juni 2022 kl. 12.00. Uploadfunktionen i Ethics ophører ved afleveringsfristens udløb, og det er rådgiverholdets ansvar, at materialet uploades rettidigt.

Til den endelige præsentation den 1.juni medbringes plancher, mapper, volumener og lign. til kort over området, præsentation, samt en usb-stick med alt afleveringsmateriale (plancher, præsentation og mapper).

Plancher, mapper og øvrigt afleveret materiale kan indgå i en udstilling af forslagene i forbindelse med offentliggørelsen.

Forslaget skal ikke afleveres anonymt.

Afleveringskravene til workshop 2 kan blive justeret efter workshop 1, og kravene til den endelige aflevering kan blive justeret efter workshop 2.

Sprog

Parallelopdragets sprog er dansk. Det betyder, at alle dele af forslaget skal være på dansk, og at al kommunikation i parallelopdraget foregår på dansk. Efter parallelopdraget vil kontrakt- og arbejdsproget være dansk. Der må gerne deltage ikke-dansktalende rådgivere på rådgiverholdene, men det er holdlederens ansvar at sørge for oversættelse for den pågældende rådgiver.

Bedømmelse

Den endelige vurdering af forslagene vil ske på baggrund af det afleverede forslag og rådgiverholdets præsentation af det. Inden bedømmelsen går i gang, bliver alle forslag vurderet med henblik på at konstatere, om de er konditions-mæssige. Kun konditions-mæssige forslag tages til bedømmelse.

Med henblik på at vælge hvilken eller evt. hvilke rådgivere, der i givet fald skal bistå Kongelundens Sekretariat med færdiggørelse af udviklingsplanen, vil rådgivernes forslag blive vurderet af et bedømmelsesudvalg.

Vurderingen af de tre rådgiverholds forslag foretages på baggrund af en samlet vurdering af forslagens kvalitet. Ved bedømmelsen af forslagens kvalitet vil der blive lagt særlig vægt på:

- At forslaget opfylder programmets krav samt i vidt omfang leverer overbevisende svar på arbejdsopgørelserne i programmet.
- At forslaget rummer et overbevisende bud på en langsigtet, fysisk plan for Kongelunden som helhed.
- At den fysiske plan understøttes af relevante strategi-

er for, hvordan visionen for Kongelunden, de strategiske pejlemærker og programmets hovedprincipper på en overbevisende måde kan omsættes til en udviklingsplan.

- At forslaget rummer et overbevisende bud på en plan for disponering af og sammenhæng mellem Nyt stadion og Kongelundens øvrige idrætsanlæg samt eksisterende og nye funktioner i Kongelunden.
- At forslaget rummer et overbevisende bud på en etapeplan, herunder at forslaget på overbevisende vis sætter en strategisk retning på de næste 100 års udvikling af Kongelunden og udpeger relevante åbningstræk og delprojekter, som kan realiseres på kort sigt.
- At forslaget forholder sig aktivt til bæredygtig by- og landskabsudvikling.
- At forslaget er både visionært og for de foreslåede delprojekters vedkommende økonomisk realiserbart for Aarhus Kommune, donorerne og aktørerne i området.

Det videre forløb

Det er Aarhus Kommunes forventning, at kommunen får behov for bistand til færdiggørelse af udviklingsplanen. Kommunen er dog ikke forpligtet til at indkøbe nogen ydelser på rammeaftalerne ud over det forslag til udviklingsplan, der udarbejdes i parallelopdraagsprocessen.

Opgaverne i forbindelse med færdiggørelse af udviklingsplanen vil som udgangspunkt blive tildelt den rådgiver, hvis forslag, bedømmelsesudvalget vurderer er være det bedste ud fra en samlet vurdering heraf i henhold til bedømmelseskriterierne. Aarhus Kommune vil dog også kunne inddrage de to øvrige rådgiverhold i forbindelse med delelementer i udviklingsplanen, hvor disse rådgiverholds løsninger i parallelopdraget for enkelte elementer og/eller delområder isoleret set er vurderet at have nogle særlige kvaliteter.

Aarhus Kommune er ikke forpligtet til at foretage indkøb på rammeaftalen, og de deltagende rådgiverhold er således alene garanteret at skulle deltage i parallelopdraagsprocessen mod et fast honorar på 450.000 kr. ekskl. moms.

Den endelige udviklingsplans forventede indhold er beskrevet på side 47.

Bedømmelsesudvalg og rådgivere

Parallelopdraget bedømmes af et bedømmelsesudvalg, inkl. to fagdommere.

Medlemmer af bedømmelsesudvalget har stemmeret og mandat til at beslutte, hvem der skal udpeges som den primære rådgiver til færdiggørelse af den endelige udviklingsplan og hvilke delelementer, der evt. skal videreudvikles i samarbejde med et af eller begge de øvrige rådgiverhold.

Bedømmelsesudvalget består af:

- Jacob Bundsgaard, Borgmester, Aarhus Kommune (formand)
- Rabih Azad-Ahmad, Rådmand, Kultur og Borgerservice
- Steen Stavnsbo, Rådmand, Teknik og Miljø
- Jens Bjerg Sørensen, Salling Fondene
- Henrik Lind, Lind Invest
- To repræsentanter fra Kongelundens politiske følge-gruppe
- To fagdommere udpeget i samarbejde med Arkitektfor-eningen

Bedømmelsesudvalget bistås af et panel af rådgivere. Rådgiverpanelet har ikke stemmeret, men deltager alene i bedømmelsen med det formål at rådgive bedømmelses-udvalget ved behov. Følgende fagpersoner og rådgivere er tilknyttet bedømmelsesprocessen, men har ikke stemmeret:

- Anne Mette Boye, Stadsarkitekt, Aarhus Kommune
- Line Willacy, Chefkonsulent, Kongelundens Sekretariat
- Alvaro Arriagada, Projektdirektør, Kongelundens Sekre-tariat
- Peter Frost Møller, Grandville, konkurrencesekretær for bedømmelsesudvalg og strategisk rådgiver
- Inger Borchmann, Grandville, konkurrencesekretær for bedømmelsesudvalg og strategisk rådgiver
- Ønsket repræsentation fra Administrativ Styregruppe

Derudover forventes der at blive tilknyttet yderligere rådgivere Aarhus Kommune samt eventuelle eksterne kompetencer, der inddrages i processen efter behov.

Rådgiverholdene må ikke før bedømmelsens afslutning rette henvendelse vedrørende parallelopdraget til medlemmer af bedømmelsesudvalget eller rådgivere for bedømmelses-udvalget. Der må gerne rettes henvendelse til sekretæren for bedømmelsesudvalget (Peter Frost-Møller og Inger Borchmann, Grandville). Spørgsmål skal stilles skriftligt via Ethics.

Forespørgsler

Rådgiverholdene kan under hele parallelopdragsprocessen stille spørgsmål til Kongelundens Sekretariat via Ethics. Spørgsmål vil i videst muligt omfang blive besvaret løbende inden for 5 arbejdsdage. Frist for fremsættelse af spørgsmål er 15 dage før den endelige afleveringsfrist. Svar på

spørgsmål samt supplerende oplysninger vil blive udsendt senest 10 dage før den endelige afleveringsfrist.

Spørgsmål vil i videst mulige omfang blive besvaret efter-hånden som spørgsmålene indløber.

Sidste frist for at indsende spørgsmål er den 16.05.2022.

Sidste svar vil blive udsendt senest den 20.05.2022.

Forsikring

De modtagne forslag vil ikke blive forsikret.

Forslagsstillerne skal opbevare en original, så der kan rekvireres en ny kopi, såfremt det fremsendte materiale beskadiges. Der ydes ikke erstatning for evt. beskadigelse af det indkomne materiale.

Offentliggørelse

Offentliggørelse af bedømmelsesrapporten og forslagene vil ske efter bedømmelsens afslutning ved et offentligt arrangement, forventeligt i august 2022.

Rettigheder, tavshedspligt og ansvar

Aarhus Kommune er i forhold til det konkrete projekt berettiget til at anvende det materiale, som rådgiver honoreres for at udarbejde. Rettighederne er uddybende beskrevet i rammeaftalens afsnit 7.

Deltagerne forpligtiger sig til at vente med at offentliggøre deres forslag eller dele heraf til det samlede parallelopdrag er afsluttet og den primære rådgiver er udpeget.

De deltagende Teams er ansvarlig for at indhente de nødvendige tilladelser fra tredjemand til evt. anvendt billedmateriale, fotos, visualiseringer mm, herunder tilladelse fra tredjemand til offentliggørelse i forbindelse med offentliggørelsen af Forslagene. Aarhus Kommune påtager sig således intet ansvar herfor.

Arbejdet med udviklingsplanen efter parallelopdraget

Efter parallelopdraget skal idéer og forslag fra parallelopdraget videreudvikles og indgå i udarbejdelsen af en endelig udviklingsplan for Kongelunden.

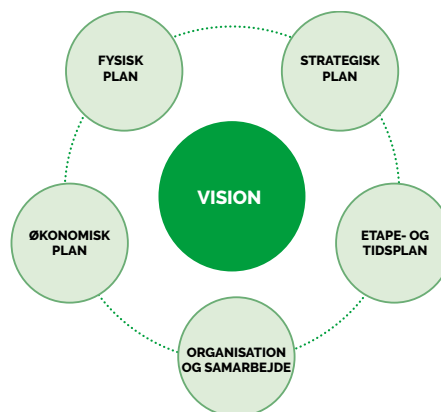
Udviklingsplan tager sit afsæt i visionen og pejlemærkerne for udviklingen af Kongelunden, og den skal afspejle de hovedprincipper, der er beskrevet i dette program.

Den byplanmæssige og landskabsarkitektoniske udformning og indpasning af de konkrete anlæg (herunder vinderprojekt for nyt stadion), funktioner og infrastruktur fastlægges i en overordnet fysisk helhedsplan, som skal kunne danne grundlag for efterfølgende at gennemgå detailplanlægning, projektering og myndighedsbehandling.

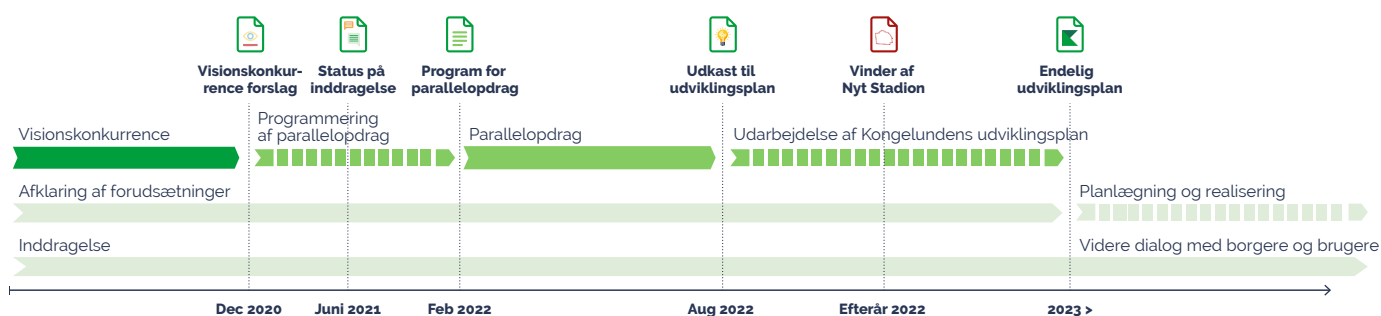
Den fysiske plan suppleres og understøttes af en række udviklingsstrategier i tilknytning til de hovedprincipper og virkemidler, der sættes i spil for at opnå den ønskede udvikling.

Udviklingsplanen skal desuden rumme en tids- og etapeplan som beskriver den forventede udviklings- og realiseringstakt i det 1. år (herunder evt. midlertidige tiltag som forberedelse af permanente delprojekter), de første 5 år (dvs. de projekter, som realiseres parallelt med udvikling af Nyt Stadion), samt perspektiver for aktiviteter og projekter, som udvikles over på mellemlangt (10-50 år) og langt sigt (50-100 år). I etapeplanen skal der tages højde for etaper for eksekvering af delprojekter, så de støtter stadionprojektet og de øvrige idrætsanlæg, funktioner og brugere i området, mens udviklingen står på.

Udviklingsplanen skal også rumme en økonomisk plan, som beskriver økonomien i de konkrete delprojekter.

Figur: Den endelige udviklingsplans fem dele

Bilag

Bilag

- 01 Kongelunden - kortlægning af området samt kortbilag, Aarhus Kommune 2021
- 02 Ledningskort, udsnit Kongelunden
Det bemærkes ift. bilag 2, at rådgiverholdene skal være opmærksomme på, at det vil medføre en øget økonomi at bygge over de tungeste ledningstraceer. Der ligger fx en fjernvarmeledning nord for cyklebanen, som man ikke må bygge hen over. På Jydsk Væddeløbsbane er der vand- og afløbsledninger 1,5 m under terræn under de sydligste folde, som skal omlægges, hvis der placeres byggeri eller andet anlæg over dem.
- 03 Eksisterende trafik og parkeringsforhold i Kongelunden, februar 2021
- 04 Opsamling brugerproces, Kongelundens Sekretariat, juni 2021
- 05 Opsamling brugerproces, Kongelundens Sekretariat, efterår 2021
- 06 Betænkning fra Visionskonkurrence, Kongelundens Sekretariat 2020
- 07 SIBA-liste – sikkerhedskrav for hestesport
- 08 Potentialebeskrivelse for idrætsfaciliteter samt bilag, Arena og Haller
- 09 Potentialebeskrivelse for idrætsfaciliteter samt bilag, Atletik
- 10 Potentialebeskrivelse for idrætsfaciliteter samt bilag, Aarhus Cyklebane
- 11 Potentialebeskrivelse for idrætsfaciliteter samt bilag, Tennis
- 12 Potentialebeskrivelse for idrætsfaciliteter samt bilag, Jydsk Væddeløbsbane

Læs mere

Der henvises i øvrigt til Aarhus Kommunes politikker (www.aarhus.dk/demokrati/politikker-og-planer) og Projekt Kongelundens hjemmeside (www.kongelunden.aarhus.dk), hvorfra man bl.a. kan finde Kongelundens Idébank, forslag fra Visionskonkurrencen, interviews med aarhusianske personligheder om Kongelunden mv. Se også Kongelundens profiler på Instagram og Facebook.

